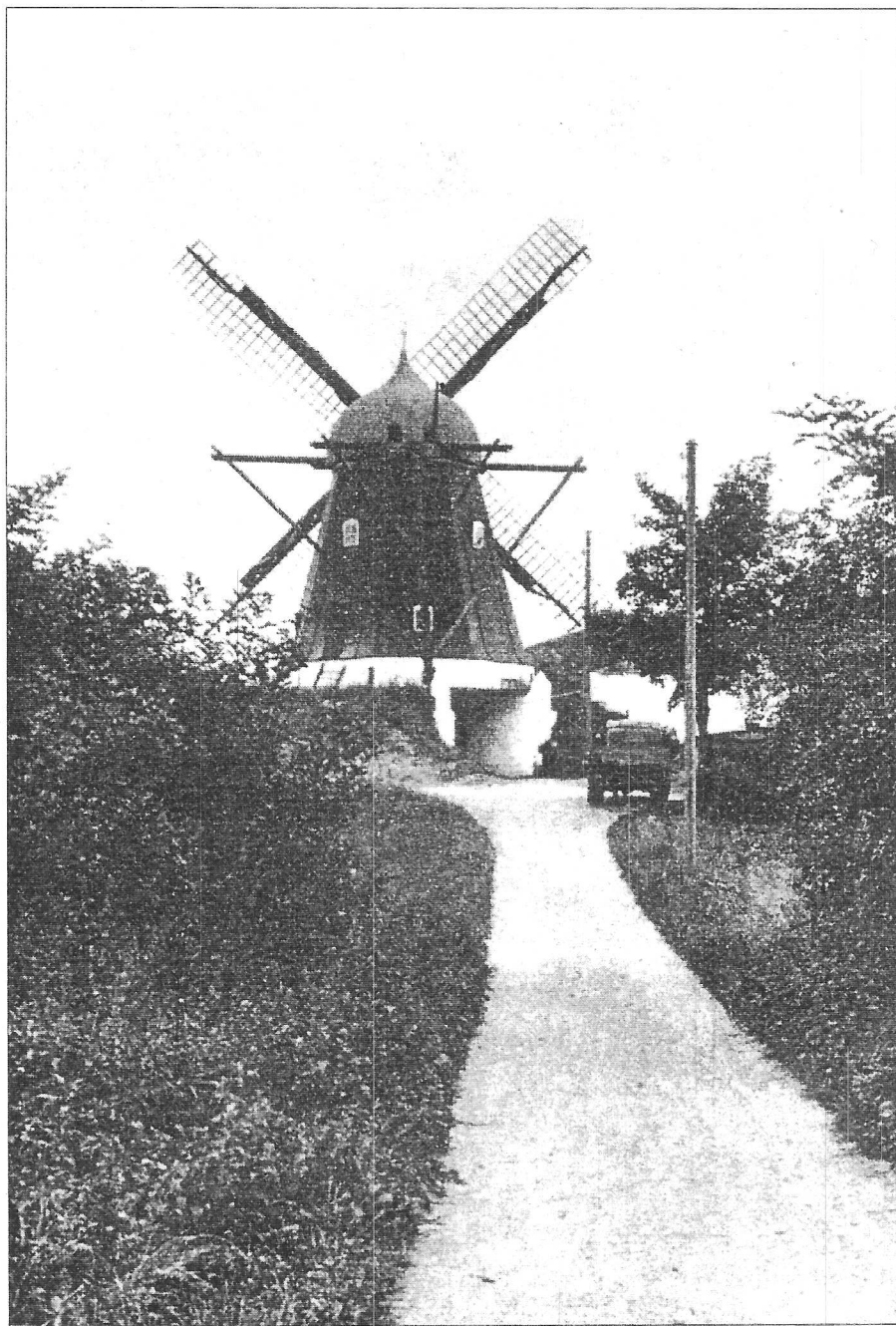

Fløng Mølle 1259-1996...

En historisk-etnologisk undersøgelse af
Fløng Mølle

Af stud.mag. Mine Sylow & antropolog, mag.scient. Peter Sørenius
Københavns Amtsmuseumsråd juni 1999

Fløng Mølle ...1259-1996...

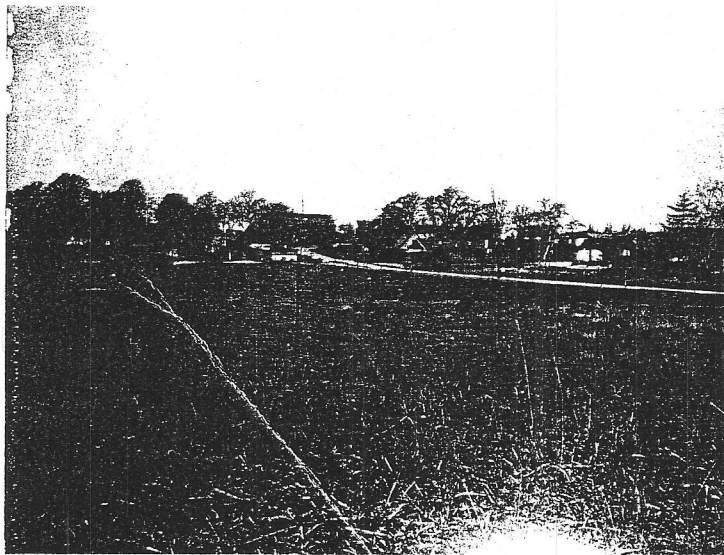
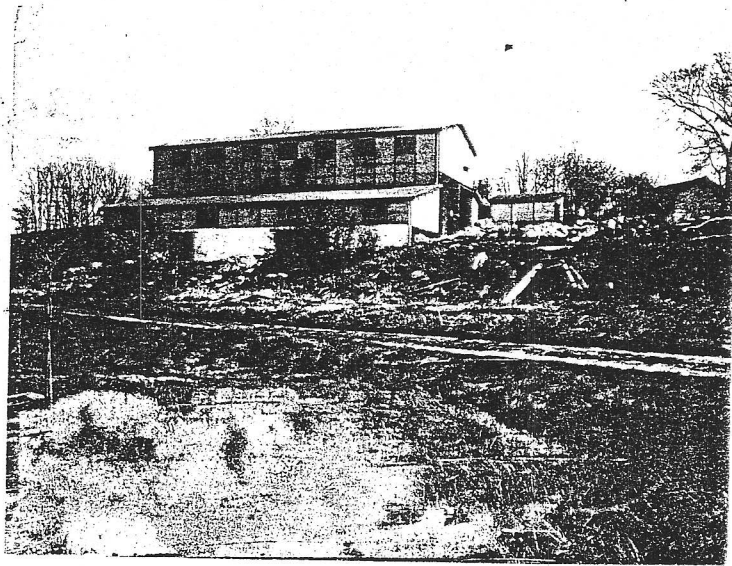
Indholdsfortegnelse	side
Fløng Mølle, Møllebakken, Baunehøj og Fløng Møllegård	1
Baggrund, Fløng Mølle - rapport	2
polemikken	2
Den historiske forundersøgelse	3
Projektet udformes	3
De tidlige skriftlige kilder	4
Danmarks Riges Breve	4
Københavns Diplomatarium	5
Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen	5
Roskildekirkens jordebøger og regnskaber	5
Roskilde Domkirkes regnskab	6
Roskilde Kapitels Jordebog	6
Forarbejderne til Christian V.s Matrikel 1688	6
Rentekammeret	7
Kartografisk undersøgelse - Kort- og Matrikelstyrelsen	10
Kommentarer til matrikelkortene	11
Mølleboe Marken, Mølleboe Ageren	11
Folketællingerne 1787-1911, Fløng By	12
Foto Fløng Mølle 1994	13
Fløng Mølle II	14
Forbindelse mellem gård og mølle	14
Slægten på Møllegården	14
Lars Hansen og hans mange projekter	15
Opførelse af Fløng Mølle	16
Møllens kronologi	16
Møllen 1863-1913	17
Udstykninger og ejerskifter	
Møllen 1913-1916	19
Møllen 1916-1918	20
Møllen 1918-1937	20
Møllen 1937-1946	20
Møllen brænder	20
" Møllen " 1946-1961	25
" Møllen " 1961-1996	25
Livet i og omkring møllen 1918-1946	25
Kørsel til møllen	26
Møllen i funktion	26
Motormøllen efter 1946	27

Øverstestuen og livet på Møllegården	27
Øverstestuen	27
Øverstestuen i brug	31
Møllegården	32
Møllebakken	34
Brugen af Møllebakken	34
Fløng Mølle i dag - møllen og møllestubbens betydning for beboerne i Fløng	35
Møllestubben og den yngre generation	35
Sammenfatning	36
Fløng Møllegård og Mølle - fra fæstegård til parcelhuskvarter	36
Kortbilag	38
uden sideangivelse -	
Kopi i A3 af matrikelkort 1805	
Kopi i A3 af matrikelkort 1875	
Kopi i A3 af matrikelkort 1913	
Kopi i A3 af matrikelkort 1951	

2 x Fløng Mølle 1994; forstørrelse af farvedia, Fot.: Malene Fischer Københavns Amt

Forsidefoto: Fløng Mølle u.å. - formentlig o. 1930. Fra telegramforside.

Møllebakken, April 1977

Fløng Mølle

Fløng Mølle, Møllebakken, Baunehøj og Fløng Møllegård i Fløng Sogn, Høje- Taastrup Kommune

Af stud.mag. Mine Sylow og antropolog, mag.scient. Peter Sørenius
Københavns Amtsmuseumsråd juni 1999.

"Kultur handler om menneskets livtag med naturen. Selv det mest beskedne individ i samfundet sætter aftryk på den umådelige, komplicerede størrelse, vi kalder miljøet - altså ikke blot i naturen, på trappeopgangen, fortovet, stengærdet, landsbyerne, agrene, vandmøllerne, industriens landskaber osv., men omfatter også de redskaber, åndelige som materielle, der tages i anvendelse for at skabe et samfund uanset størrelse, tid og sted. Begrebet kulturmiljø har imidlertid en klang af fysisk tilstedeværelse med en implicit morfologi: Det skal gerne kunne aflæses eller indtegnes på et kort, for at indgå i den fysiske planlægning - i kultivering af omgivelserne...

...møde mellem nyt og gammelt

... Det er indlysende, at nybyggeri må finde og har fundet sted på arealer, der har været betrædt og beboet af mennesker før os, og som derfor enten over eller i jorden rummer kulturspor. Det er lige så indlysende, at man derfor har været nødsaget til at forøve indgreb på disse kulturspor, der overalt omgiver os. Mennesket påvirker og indgår i en vekselvirkning med kulturmiljøet. Mennesket er såvel skaber som bruger og del af kulturmiljøet. En konsekvens heraf er, at man ikke til alle tider kan bevare alt uforandret. Det gælder også menneskets boliger.

Mens almue- og borgerbygninger fra 15-1600-tallet i Danmark er uhyre sjældne, er 17- og 1800-tallets bygninger lidt bedre, omend sparsomt, repræsenteret, og så fremdeles. Nogle er fredede, andre kendt bevaringsværdige og derfor også omfattet af en vis lokal veneration og beskyttelse.

Kulturhistorikere, museumsfolk, arkitekter o.a. med interesse for bygningsbevaring er på det rene med, at man ikke kan bevare alt, men meget hyppigt er det set, at kulturhistoriske værdier har måttet vige pladsen for noget med væsentligt ringere udtryk, og hvor funktionsbestemmelsen for det nye ikke har været synderlig forandret fra det gamle. Der vil altid være konflikter eller møde mellem forskellige kulturelle interesser. Man kan ikke have sommerhuse eller kolonihaver liggende på en lufthavns startbane. Sommerhusene må vige for det større, for almenvellet, af økonomiske hensyn, osv. Det er politiske beslutninger, som afgør, hvornår det ene må vige for det andet ... På trods af at Københavnsområdet har været genstand for et massivt bolig- og industribyggeri, omfattende anlæg til infrastruktur m.v. og man på den baggrund kunne have frygtet en total udviskning af tidligere tiders kulturspor, så er det dog ikke tilfældet. Hver eneste kommune i amtet rummer kulturhistoriske værdier, der rækker længere tilbage end til "dagen i går". Landsbyerne med omgivende landskab er meget væsentlige i denne sammenhæng, fordi de som historiske strukturer knytter nutid og fortid sammen."¹

¹ Peter Sørenius: "Menneske og kulturmiljø", del af indlæg på 15. Byplanforsker møde 30.-31 oktober 1997, Afd. For By- og Landsplanlægning, Forskningscentret for Skov & Landskab, med temaet "Den Moderne by - forankring og forandring".

Betragtningerne gælder selvfølgelig også i Fløng, der har oplevet at blive voldsomt forandret i den sidste menneskealder ved at blive tilført store mængder af nyt byggeri - fortrinsvis i form af parcelhuse, og undertiden på bekostning af ældre byggeri.

I kølvandet på store forandringer opstår hyppigt et ønske om at finde ud af, hvad det egentlig var, som skete, og hvad som førte frem til forandringerne. Det er netop en væsentlig del af den historiske bevidsthed og drivkraften for undersøgelser foretaget af læg som lærer. I det lokale miljø kan særlige institutioner eller bygninger optræde og fungere som ikoner for denne bevidsthed. Fløng Mølle, der er hovedobjekt i denne rapport, er et tydeligt eksempel i denne sammenhæng.

Baggrund, Fløng Mølle - rapport

Baggrunden for nærværende rapport er, at Høje-Taastrup Kommune i 1997 - i forbindelse med planer om frilægning af møllens fundamenter og en større plan for et naturplejeprojekt for hele møllebakkeområdet, - rettede henvendelse til Københavns Amtsmuseumsråd for at få klarlagt det historiske forløb og baggrund for den møllestub, der endeligt blev fjernet ved kommunens foranstaltning den 5. juli 1996.

Polemikken

Bølgerne gik højt i lokalaviserne i månederne efter, at stubben af Fløng Mølle den 5. juli 1996 blev revet ned:

“... alle omkringboende er dybt forundret og forarget over den (tilladelsen til nedrivning) idet vi anså stubben som et kulturminde for Fløng ... Omkostningerne i forbindelse med fjernelsen kunne vist bedre være brugt til en restaurering af stubben og nogen vedligeholdelse af området”
(Hans Johannesen, Tåstrup avis den 10. juli 1996).

“... Møllestubben kommer aldrig igen. Er det nu så galt? Den tjente jo ikke noget praktisk formål. Nej, men den var en del - en levende del - af byens historie, og den er der ikke for meget tilbage af i forvejen”
(Fritz Ole Jensenius, Hedehusene avis den 24. september 1996).

“HVOR ER I, kære lokalpolitikere? Siden vandalismen flåede sig vej ned af Møllevej på larvefødder i sommerferien 1996 og efterfølgende efterlod sig dybe spor på Møllebakken i retning mod Møllestubben, som uden varsel blev jævnet med jorden, har flere lovlydige Fløngborgere spurgt sig selv, hvordan det kan det ske?”
(Johnny Winter, Hedehusene Avis den 20. november 1996).

Beboerne i Fløng og omegn var frustrerede og skuffede over, at kommunen havde revet den sidste rest af den gamle mølle ned, uden på forhånd at have informeret om det. Et gennemgående træk i læserbrevene fra perioden efter nedrivningen var, at Fløng havde mistet et værdigt stykke kultur, der havde tjent til minde om det engang så vældige vartegn - møllen i Fløng. Efter en hel del læserbreve, kom det frem, at kommunen besluttede at nedrive møllestubben, efter at besigtigelser havde bedømt den for farlig at have stående. Stubben skønnedes i så forfalden stand, at den var til direkte fare for de børn, der brugte den som legeplads. Borgmesterens svar til de mange borgerprotester var, at det slet ikke var den gamle møllestub, man

havde fjernet, men blot det der efter branden i 1946 var blevet bygget oven på:

“Det der blev revet ned i juli måned var det ikke-bevaringsværdige murværk med tagkonstruktion, som i begyndelsen af 1950'erne blev opført på resterne af den gamle mølles fundament, der altså fortsat er bevaret.”
(Borgmester Anders Bak, Hedehusene Avis den 27. november 1996).

Den historiske forundersøgelse

Konturerne af en historisk undersøgelse er væsentlige at få klarlagt på et tidligt tidspunkt i forløbet. Skov- og Naturstyrelsens “Møllebygninger i Danmark - Redegørelse og status 1993” blev derfor anvendt til et første opslag. Betegnende for undersøgelsens senere forløb, hvad angår det ældre skriftlige kildemateriale, var der også her meget sparsomme oplysninger om Fløng Mølle. Den er faktisk kun indirekte beskrevet - men da som Danmarks (i de skriftlige kilder) først omtalte vindmølle - 1259!² Og kilden hertil er et middelalderligt dokument, der er gengivet i den trykte kildeudgave Danmarks Riges Breve:

“Biskop Peder 4. af Roskilde bevidner at Peder Ødensen har skænket jordejendom i Fløng til Roskilde domkirkes bygningsfond ..., et helt Bol Jord i Fløng med to Fælling og med alt dets Tilliggende og en Vindmølle sammesteds at eje med evig Ret og ved Skøding overgives det i vor faktiske Besiddelse”.³

Det er klart, at et møllested der er nævnt i et dokument fra perioden omkring Kristoffer 1. og Erik 5. Klippings regeringstid påkalder sig særlig interesse, når stedet endnu i dag indeholder levn af en mølle.

Tilstedeværelsen af Fløng Mølle i 1993 registreres ikke i mølleværket fra Skov- og Naturstyrelsen, hvilket formentlig beror på, at der ikke har været indberetninger dertil om møllens stadige eksistens.

Projektet udformes

I samråd med Høje-Taastrup Kommune, Teknisk Driftsafdeling udarbejdedes nogle rammer for undersøgelsen. I skrivelse af 17. marts 1998 fra Københavns Amtsmuseumsråd står bl.a.:

“...den historiske fremstilling, [der] bør tage udgangspunkt i de tidligste historiske kilder, for at følge dem kronologisk op gennem tiden. Denne del af kildeeftersøgningen vil formentlig finde sted på Det Kongelige Bibliotek og i Københavns Stadsarkiv, suppleret med det helt lokale kildemateriale, der må være at finde på Blaakildegaard - Byhistorisk Samling og Arkiv. Til den historiske kildeundersøgelse bør også høre en kartografisk. Hvornår optræder Fløng Mølle første gang på et kort osv. Det betyder at Kort og Matrikelstyrelsens arkiver samt Det Kgl. Bibliotek, Kort og Billedsamlingen

² Ole Mortensen: Vindmøller i Danmark - Fra stubmølle til Hurtigløber, s. 61, i: Møllebygninger i Danmark - Redegørelse og status 1993. Udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

³ Dokumentsamlingen Danmarks Riges breve, række 2, bind 1, sag 275, skrevet d. 10. marts 1259.

bliver inddraget.

På Nationalmuseet (Brede) findes fragmenter af Fløng Møllegård, i form af panelværker fra øverstestuen anno 1843. De blev hjemtaget til museet sommeren 1959. De bør om muligt beses og fotograferes. Findes der andre genstande, hvilke, hvor?

På Fløng Kirkegård findes gravminder med relation til Fløng Møllegård. I mangel af Møllegården kunne dele af historien fortælles gennem gravminderne. Endvidere er der åbnet mulighed for kontakt til familie med relation til Fløng Møllegård, dvs. mulighed for interviews, øjenvidneskildringer, ældre fotografier m.m.

Der bliver med andre ord tale om en egentlig forskningsopgave, for at få afdækket møllens, gårdens m.m. historie. Resultatet bliver en rapport..."⁴

Den historiske sondering tog afsæt i den første oplysning om Fløng Mølle - året 1259. For ikke forlods at udelukke noget kildemateriale opereredes derfor med arbejdshypotesen, at der i teorien kunne have været mølle i Fløng siden 1259. Måske var den opført før dette år, men skriftlige vidnesbyrd om en tidligere oprindelse kunne man ikke forvente at finde noget sted.

I Dansk Kulturhistorisk Centralregister er anført en oversigt over oldtidsminder i Danmark, deres lokalisering, udseende (mål) m.m. Heri anføres "*Baunehøj*" / *Flyng Mølle* at være registreret i 1889 på en herredsrejse af V. Boye som en 21,34 meter bred og lang oldtidshøj, placeret på et bakke- og dalstrøg. Selve oldtidshøjen målttes da til 3,02 meter i højden. Højen blev fredet 1932. Ved endnu en berejsning - en fredningsrejse foretaget af Th. Mathiassen i 1942 målttes fortidsmindet "*Baunehøj*" til "2½ x 23½ meter, i N-S dog kun 15 meter." Højen fik yderligere skudsmålet "Overfladen ujævn, foden firkantet afgravet".⁵

Undersøgelsen har forsøgt at skabe en kronologi over, hvad der måtte have været af møller og mølledrift i Fløng på baggrund af de skriftlige kilder, og herigennem at afæske kilderne oplysninger om såvel mølle som Fløng Møllegård. Følgende rapport bygger på resultaterne af denne undersøgelse. De faktiske oplysninger, der er fremkommet via kildegennemgangen, fremlægges. Dertil peger rapporten også på mulige problemstillinger samt gør rede for og forsøger at anvise løsninger.

De tidlige skriftlige kilder

Følgende kildegrupper er gennemgået for oplysninger om Fløng Mølle i forsøget på at etablere en møllekronologi og i efterforskningen på relateret materiale:

Den trykte udgave af Danmarks ældste diplomsamling, *Danmarks Riges Breve*, er opdelt i 4 rækker, hver repræsenterende et tidsafsnit af perioden 789-1395. Årene 789-1249 er indeholdt i 1. række, og i intet år nævnes Fløng, endsige Fløng Mølle.

I kildesamlingens 2. række 1250-1339 optræder landsbyen Fløng enkelte gange i forbindelse

⁴ Skrivelse til Høje-Taastrup Kommune, Teknisk Driftsafdeling ved Curt Mikkelsen. Københavns Amtsmuseumsråd, 17/3-98, A.6.3.20-Fløng Mølle.

⁵ DKC, Sognebeskrivelsen 02.04.01-11; Fløng Sogn, Sømme herred, Københavns Amt.

med fastlæggelse af ejendomsforhold, og i et diplom, dateret i Roskilde den 10. marts 1259 nævnes for første gang en vindmølle i Danmark - møllen i Fløng. Et dokument dateret 8. november 1321, oprettet ved et mageskifte mellem Ove, søn af Niels Rane, og Clara Kloster i Roskilde, nævner to øre skattejord i Fløng, Sømme Herred.⁶

Kildesamlingens 3. række indeholder intet specifikt om Fløng. Landsbyen nævnes ikke direkte, hvorimod Sømme Herred, som Fløng lå under, i et diplom dateret 7. december 1375 nævnes at være pantsat af Dronning Margrethe til biskop Niels af Roskilde som erstatning for de tab hendes far, Valdemar 4. Atterdag, havde påført kirken i Roskilde.⁷

Af dokumenterne fra perioden 1376-1395 (4. rk.) indeholder blot et enkelt oplysninger om Fløng - eller rettere - Sømme Herred, nemlig en gentagelse af ovennævnte diplom fra 1375, - denne gang med Kong Oluf som tilskøder.⁸

Københavns Diplomatarium (Diplomatarium Hafniensis) rummer i den trykte udgave diplomer (dokumenter med retsgyldighed) for perioden siden Københavns grundlæggelse til op i 1700tallet. Ej heller denne kildesamling rummer meget om Fløng. Diplomatiets 2. bind rummer en skrivelse, dateret 27. november 1397, hvori biskop Peder og Roskilde domkapitel giver dronning Margrethe og Kong Erik kvittering på ethvert krav, som bispedømmet eller kapitlet måtte have til kronen fra kong Valdemars tid eller senere. Sømme Herred nævnes i forbindelse med Køge, Ramsø og Voldborg herreder flere gange, men Fløng figurerer ikke særskilt, og ingen mølle er derfor anført dér.⁹

Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen (Repertorium Diplomaticum Regni Danici Mediævalis) rummer et enkelt diplom dateret 21. maj 1489, i hvilket Fløng nævnes en passant.¹⁰

Roskildekirkens jordebøger og regnskaber i Danske middelalderlige Regnskaber¹¹ er en vigtig kilde for især perioden o. 1370-1380, og er med senere tilføjelser et kildeskrift for perioden til helt hen mod Reformationen 1536. I jordebogen er Fløng ganske vist nævnt flere gange, men intetsteds omtales noget, hvoraf det kan sluttes, at der har været eller eksisterer en mølle i byen.

⁶ Danmarks Riges Breve, 2. Rk., sag 373, 8. November 1321.

⁷ Danmarks Riges Breve, 3. Rk., sag 541, 7. December 1375, underskrevet i Slagelse. Margrethe styrede riget efter sin far på vegne af sin søn, Oluf III, der endnu var umyndig. Først efter Olufs død i 1387 hyldedes Margrethe til Danmarks Frue og Husbonde og rigets fuldmyndige formynder.

⁸ Danmarks Riges Breve, 4. rk., bd. 1, sag 43, 7. maj 1376.

⁹ Københavns Diplomatarium, 2. bd. s. 26.

¹⁰ "...Item giffver jegh Margretæ myn brodherdotter i par øxn, som ær i Flynghe, oc en sængh met synæ clædher, som ther tilhøer..." Uddrag af Niels Jensses testamente, der er gengivet fuldstændigt og bogstavret i Repertorium diplomaticum Regni Danici mediævalis, 2. rk. 4. bd. diplom 6501. København 1932.

¹¹ Danske middelalderlige regnskaber, 3. rk., 1. bd. Udgivet af Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie, København 1956.

I *Roskilde domkirkes regnskab 1505-1511*¹² omtales Fløng én gang i kraft af de derboende Oluff Nielsen og Anders Olsen - uden indikation på møllevirksomhed.

I *Fadeburets regnskab 1522-1524* udgør en liste over ekstraordinære afgifter. Seks navngivne personer i Fløng opremses¹³, men intet der indicerer mølledrift af nogen art.

Roskilde Domkirkes regnskab 1520 omtaler Jens Knudsen og Jens Hemmingssen, begge af Fløng. Heller ikke heraf kan der slutes til nogen mølle.¹⁴

Roskilde Kapitels Jordebog 1568 er udfærdiget efter Reformationen 1536, der førte ganske betydelige forandringer i godssammensætningen med sig. Til Roskilde kapitels og domkirkes underhold var dog stadig udlagt betydelige midler. I Fløng angives således Vincentius Nielsen og Jens Nielsen at skulle udrede rug, byg, gæs, lam og høns til dekanatet i Roskilde.¹⁵ Til præbendet Karleby svarede Jørgen Lauritzen af Fløng et halvt lispund rug og byg, 1 lam, 1 gås og 2 høns.¹⁶ Oluff Pedersen og Søren Lauritzen stod for tilsvarende ydelser til præbendet i Vanløse, ligesom 4 gadehuse måtte aflevere 4 tønder havre.¹⁷

Af denne kildesøgning til kort efter Reformationen kan ikke slutes til nogen kontinuerlig mølledrift fra 1259. Omvendt kan man heller ikke udelukke, at der har været mølledrift i en periode ud over 1259, da kilderne intet siger herom.

Med enevælden fra 1660erne styrkedes centraladministrationen. Det betød bl.a. oprettelse af en lang række instanser til varetagelse af rigets forhold ud i mange afkroge og for at etablere et rimeligt beskatningsgrundlag. Matrikelvæsenet er blot ét eksempel herpå. I *forarbejderne til Christian V.s Matrikel 1688*¹⁸ leveres en fuldstændig oversigt over ejendomme, hartkorn og dyrket areal i 1682. Fløng anføres her med 8 gårde, ingen huse og ingen mølle.¹⁹ Da der i andre sogne i Sømme Herred særskilt er anført møller, kan man med rimelighed antage, at der i Fløng Sogn ingen mølle har været på opgørelsestidspunktet 1682.

¹² Roskilde Domkirkes regnskab 1505-1511, i *Danske middelalderlige regnskaber*, 3. rk., 1. bd. Udgivet af Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie, København 1956, s. 350.

¹³ Lasse Truelsen, Jens Hemmingsen, Jens Knudsen, Oluf Hemmingsen, Per Svendsen og Oluf Syller. *Fadeburets regnskab 1522-1524* i *Danske Middelalderlige Regnskaber*, København 1956.

¹⁴ *Danske middelalderlige regnskaber, Roskildekirkens Jordebøger og regnskaber*; 3. Rk. 1. Bd. København 1956, s. 361

¹⁵ Roskilde Kapitels Jordebog 1568, s. 3. København 1965.

¹⁶ Roskilde Kapitels Jordebog 1568, s. 53. København 1965.

¹⁷ Roskilde Kapitels Jordebog 1568, s. 70. København 1965.

¹⁸ Her er anvendt den sekundære kilde, Henrik Pedersen: "De danske landbrug, fremstillet på grundlag af forarbejderne til Christian v.s matrikel 1688", reprotryk for Landbohistorisk Selskab, København 1975.

¹⁹ Henrik Pedersen: "De danske landbrug, fremstillet på grundlag af forarbejderne til Christian v.s matrikel 1688", s. 18, København 1975.

I den fortløbende registrant over amternes indberetninger til *Rentekammeret* (Rigsarkivet) - her eksplicit "Diverse dokumenter vedrørende vand- vejr- og hestemøller, København og Sjælland 1680-1848", ²⁰ optræder 1680 ingen mølle i Fløng. En senere specifikation, dateret 23. august 1761, kan heller ikke melde om nogen mølle i Fløng, såvel vind- vejr- som vand- eller hestemølle.²¹ Da Rentekammerets betænkninger og efterretninger er i funktion til enevældens ophør 1849, og der intetsteds anføres en mølle i Fløng, kan man ikke med rimelighed antage en sådan.

²⁰ Rentekammeret, Nr. 2215.240. Diverse dokumenter vedr. Vand- vejr- og hestemøller. Rigsarkivet. Sagsakterne rummer bl.a. "Specifikation på vand- vejr- og hestemøller i og ved Roskilde". Nogen mølle i Fløng optræder ikke. Rentekammeret rummede den del af administrationen, der tog sig af den økonomiske forvaltning. Al indbetaling af skat, bevillinger og opgørelser blev derfor indberettet til Rentekammeret, hvorefter de blev nedskrevet efter emne og siden arkiveret.

²¹ Rentekammeret, Nr. 2215.242. Betænkninger og Efterretninger angående Vand- og Vejmøller. Rigsarkivet.

I ingen af de beskrivende kilder fra 1. halvdel af 1800tallet, her Theodor Gliemanns Geographisk-Topographisk Beskrivelse over Kongeriget Danmark fra 1821 og Severin Stern Statistisk-Topographisk Beskrivelse over Københavns Amt, 1836, der begge har ry som lødige kilder til den lokale historie, figurerer nogen mølle i Fløng. Gliemann anfører 1821, at Fløng By består af kirke, skole, 6 selvejergårde og 1 fæstegård, hertil 9 selvejerhuse med jord og 7 fæstehuse uden jord.²² Stern anfører 1836 Fløng med kirke, skole, 9 gårde, 7 huse med hartkorn og jord, samt 9 jordløse huse.²³

Af de senere statistisk-topografiske beskrivelser fra 1800tallet er J.P. Trap: Kongeriget Danmark vel nok den mest anerkendte, skønt fejl og mangler, som det vil erfares, selvfølgelig kan forekomme. TRAP er udkommet i 5 udgaver siden 1858 sluttende med 5. udgave omkring 1960. 1858-, 1872- og 1898udgaverne, der er noget lapidariske i oplysningerne, anfører ikke nogen mølle for Fløng. Man skal helt hen til 4. omarbejdede udgave fra 1920 førend mølle nævnes i Fløng og da to gange, hvoraf udsagnet: "Ved Fløng Mølle ligger på en bakketop gravhøjen Bavnehøj" stedfæster møllen ganske nøje.²⁴ Endnu 1960 anføres Fløng mølle. Også denne gang i forbindelse med fredede oldtidsminder: "...den anselige Bavnehøj ved Fløng mølle."²⁵

²² Theodor Gliemann: Geographisk-Statistisk Beskrivelse over Kongeriget Danmark, København 1821, s. 397.

²³ S. Stern: Statistisk-Topographisk Beskrivelse over Københavns Amt, 2. Deel, s. 215; København 1836.

²⁴ J.P. Trap: Kongeriget Danmark. Fjerde omarbejdede udgave. 2. bd, s. 341. København 1920.

²⁵ J.P. Trap: Danmark. Femte udgave; bd. II,3, s. 1122. København 1960. Udgaven er redigeret af Harald Jørgensen.

Kartografisk undersøgelse - Kort- og Matrikelstyrelsen

Det ældste matrikelkort over Fløng jorder er udarbejdet efter udskiftningskortet, optaget i 1792 og bærer årstallet anno 1805.²⁶

1805-kortet er for matr.nr. 5 påført navnet Hans Laursen og arealet er opgivet til ca. 57 tdr. På matrikelkortet er der ligeledes indtegnet adskillige mark- og agernavne. Det man umiddelbart bider mærke i, er det med sort og temmelig stort skrevne Mølleboe Marken. Denne betegnelse breder sig også ind over matrikelnummer 4 og ligner derfor en ældre brugt betegnelse for hele dette område, fra før udskiftningen af landsbyens jorder.²⁷

Tre ting falder i øjnene: Betegnelsen Mølleboe Marken, Mølleboe Ageren og, at der ikke er markeret nogen mølle.

Matrikelkortet anno 1818²⁸ er på mange måder blot en rentegning af det temmelig overtegnede kort fra 1805. Det er mere enkelt og overskueligt, og man har fjernet de gamle markbetegnelser. Endnu ses ingen mølle.

Matrikelkortet 1875²⁹ viser væsentlige forandringer. Fløng bys jorder er administrativt overgået til at høre under Københavns Amt i stedet for Roskilde, og matr.nr. 5 er udstykket. Det oprindelige matr.nr. 5 er opdelt i 5a og 5b. Derudover er der tæt ved Bavnehøj markeret en mølle både i skrift (mølle) og i signatur.³⁰ Møllen og Bavnehøj er indeholdt i det nye matr.nr. 5b.

Matrikelkortet 1913³¹ viser endnu en udstykning af interesseområdet. En del af matr.nr. 5b inklusive møllen er nu udparcelleret til 5c.

Matrikelkortet 1951³² er det sidste matrikelkort, som har været anvendt i den kartografiske undersøgelse. Af kortet fremgår byens historie efter krigen - landsbyen er udstykket til

²⁶ Møllen som brændte i 1946 og dermed også møllestubben lå på en udstykning fra det oprindelige matrikelnummer 5, hvorfor interessen selvfølgelig koncentreredes om dette matr.nr. i undersøgelserne på Kort- og Matrikelstyrelsen. Kortmaterialet er vedlagt som kopi i A3- størrelse bag i rapporten.

Kortet er i anvendelse som matrikelkort fra 1844-1857 (i følge angivelser fra KMS - der er formentlig tale om en fejl, da et nyt kort rentegnes 1818). De ændringer der måtte være sket på de 13 år - 1805-1818, er altså anført på kortet fra 1805, hvilket det bærer tydeligt præg af, da der er brugt to forskellige farver skrift. Efter overstregningerne at dømme må man gå ud fra, at de sorte påtegninger er de ældste "originale", mens de røde er rettelser gjort gennem de følgende 13 år.

²⁷ Al jord rundt om Fløng by er delt op i sådan områder med specifikke navne, der breder sig på tværs af de indtegnede matrikler. Det er naturligvis et levn fra det optegnede udskiftningskort.

²⁸ Matrikelkortet var i brug til det næste optegnedes i 1875.

²⁹ Matrikelkortet var i brug til det næste optegnedes 1913.

³⁰ En cirkel, hvori der er indtegnet møllevinger.

³¹ Matrikelkortet var i brug til 1951.

³² Matrikelkort i anvendelse til 1976.

næsten ukendelighed. Dog anes de oprindelige markskel og matrikelnumre under de mange parcelhusudstyknings. Matr.nr. 5a er så godt som helt udstykket; 5b betegner stadig en stor lod med kun få udstykninger; 5c, der tidligere indeholdt møllen, er udstykket i matrikelnumrene 5d, 5f, 5g. Det synes, som matr.nr. 5d indeholder møllen, der stadig ses indtegnet - og ikke meget mere.

Kommentarer til matrikelkortene

I følge Kort-og Matrikelstyrelsen er der ingen faste regler for, hvornår man indtegner eller ikke indtegner bygninger på matrikelkortene. Men sker der ikke en udstykning eller lignende i forbindelse med byggeriet, vil en eventuel ny bygning ikke blive indtegnet på matrikelkortet. At der ikke er optegnet nogen mølle på de tidligere kort behøver altså ikke at være ensbetydende med, at der ikke har været en mølle på stedet; den kan have delt matrikelnummer med en gård. De ældste matrikelkort har ofte lidt flere detaljer med end de yngre, og en stor bygning som en mølle, ville formentlig være indtegnet selv om den havde fælles matr.nr. med en gård.

Det er almindelig praksis løbende at indtegne ændringer på de eksisterende matrikelkort indtil de er så overtegnede, at det er nødvendigt med et nyt. Det kan derfor undre, at der ikke på matrikelkortet fra 1818 (som var i brug til 1875) er indtegnet den nybyggede mølle. Forklaringen er formentlig, at møllen først får selvstændigt matr.nr 5b i perioden 1875-1913. En sådan antagelse har det desværre ikke været muligt at få bekræftet i kilderne.

Mølleboe Marken, Mølleboe Ageren

Det ældste matrikelkort fra 1805, fortæller at den nordøstre del af Fløng Bys jorder ud mod Kallerup rummer Baunehøj og Bauneagre, der hører til gård nr. 5 - den senere Møllegård. Baunehøj er tydeligt markeret som høj, hvad kirkebakken ikke er. Gård nr. 5 er kun adskilt fra et nord for liggende vådområde - formentlig et gadekær, der senere er overpløjet - af vejen østud af byen til Kallerup gennem Møllebomarken. Marknavnet Mølleboe Marken synes at dække matriklerne 4 og 5. Marken med navnet Mølleboe Agre er indeholdt i matr.nr. 5 ligesom Kallerupvejen, vådområdet nord for gården, Baunehøj og et vandløb (Vadsby Å) sydligt på matriklen, der østligst drejer mod nord-nord-øst og danner skel til Kallerup. Matr.nr. 5 - "58 Tønder Land med Vej og Kilde"- synes at tilhøre Hans Laursen (Hans Larsen).

Agerbetegnelserne giver ny næring til spekulationer over, hvorfra de stammer, idet marknavnene er rimeligt sikre indikatorer på, at der på et eller andet tidspunkt i området har været en mølle - vind- eller vandmølle.

Gård nr. 5 får først betegnelsen Møllegården, da Hans Larsen søn, Lars Hansen lader en mølle opføre 1863. Det kan altså ikke være gården eller *den* mølle, som har afstedkommet marknavnene. De har formentlig eksisteret, da kortet blev optaget 1792 og kopieret 1805. Efter at have gennemgået slægtsgårdens (matr.nr.5) papirer ved vi, at gården ikke blev kaldt eller bar betegnelsen Møllegård før, der i 1863 opførtes en mølle med direkte tilknytning til matr.nr. 5. Mark og agerbetegnelsen er altså ikke smittet af på gården, der fra slutningen af 1600 tallet frem til 1863 heller ikke sættes i forbindelse med nogen form for mølle i slægtens egne optegnelser.

Hvor vejen til Kallerup østud af Fløng (som anført på 1805-kortet) krydser skellet (Vadsby

Å) mellem ejerlavene Fløng og Kallerup kan have ligget en vandmølle.

En af de sidste sønner på Møllegården, Lars Larsen, der udover at dyrke intens slægtsforskning også var meget optaget af spørgsmålet om eventuel kontinuerlig mølledrift fra 1259, skriver netop omkring denne mølle i Kallerup, som han også ser som sandsynligt ophav til betegnelserne mølleboeageren og -marken. Han kan som barn huske resterne af fundamentet til en vandmølle, der hvor Hedehusenes rensningsanlæg i dag ligger. Det der kan undre i forbindelse med antagelsen af, at det er en mølle i Kallerup, der har givet navn til markerne i Fløng er, at der på de tidlige matrikelkort over Kallerup jorder ikke er angivet tilsvarende navne (det ældste matrikelkort er faktisk helt uden den navngivning, der præger kortet over Fløng). Noget andet der taler imod, at møllen i Kallerup skulle være ophav til stedsangivelserne i Fløng er, som det ses på matrikelkortet over Fløng, at den overordnede betegnelse Mølleboe marken dækker såvel matr.nr. 4 som 5 og breder sig altså i den modsatte retning set i forhold til Kallerup jorder. Det virker ikke som det mest oplagte, at en Kallerupmølle skulle have været placeret på Fløngsiden af åen og dermed give navne til mark og ager i Fløng og ikke bidrage til tilsvarende navneskik i Kallerup.

For så vidt marknavnene ikke relaterer sig til den middelalderlige mølle, der omtales 1259, står oprindelsen endnu hen i det uvisse.

Folketællingerne 1787-1911, Fløng by³³

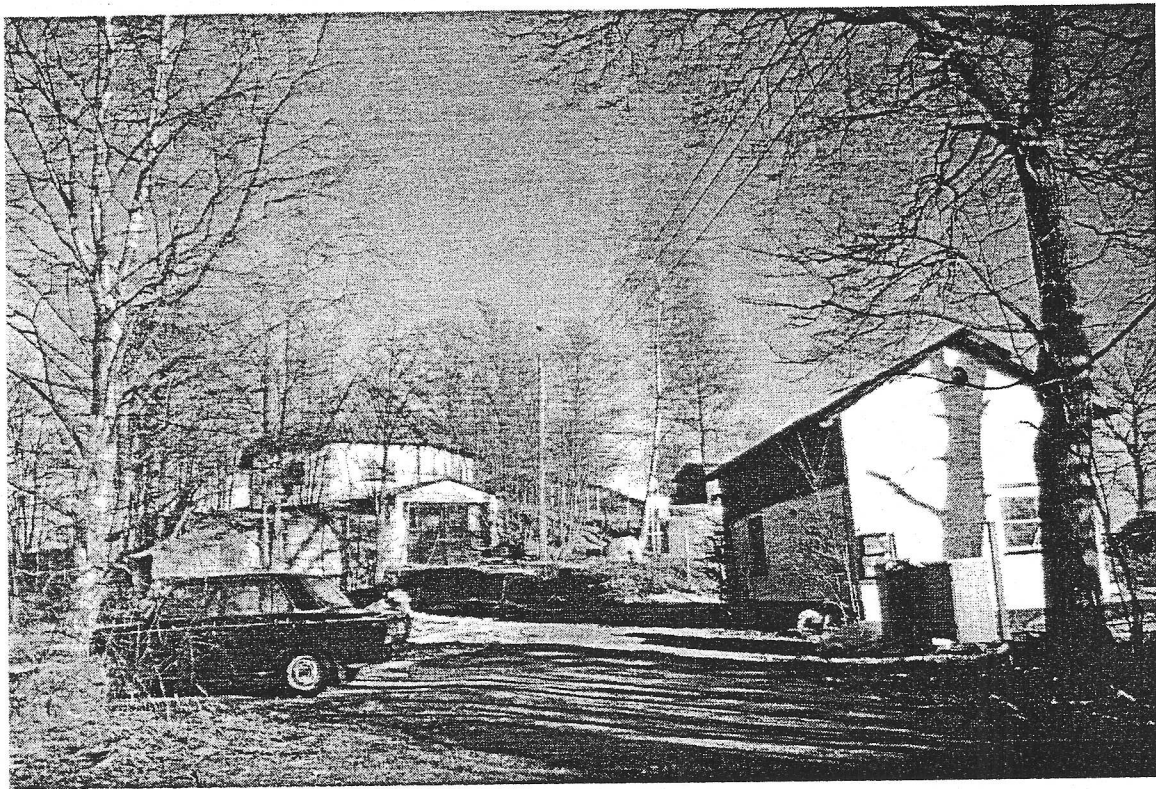
Folketællingerne er en af de vigtigste kilder til at etablere en social og økonomisk struktur i et lokalsamfund over tid, idet de på et givet tidspunkt - en given dag i et givent år - opregner hvilke personer, der er tilstede i hver enkelt husstand. Af folketællingerne aflæses, hvorledes husstanden er sammensat aldersmæssigt, erhvervsøkonomisk - hvem der er ejer, tyende, hustru, barn, logerende m.m. - tillige er personerne navngivne.³⁴ I denne undersøgelse fastslås det, at første gang møllererhvervet omtales er i folketællingen 1870: Det drejer sig om den 34 årige, ugifte møller Kristian Nielsen, der beboer et hus i Fløng. Til husstanden hører endvidere husbestyrerinden Johanne Kirstine Nielsen, en bagersvend, en møllersvend, en møllerdreng og 2 tjenestekarle - alle i 20'erne på nær den 15årige møllerdreng.

På Møllegården derimod registreres i 1870 ejeren, Lars Hansen, ikke som møller, men som gårdmand. Fra anden side vides det, at Lars Hansen har bortforpagtet møllen kort efter dens opførelse 1863. Hans søn, Lars Larsen på Møllegården, registreres i folketællingen 1880 som gift 48-årig gård-, mølle- og bageriejer. Til Lars Larsens husstand hører i 1880 endvidere hans hustru, Ane Olsdatter, deres endnu spæde søn Hans Andres Larsen, samt Lars Larsens forældre, Lars Hansen og Bodil Mortensdatter, der var på aftægt på Møllegården. Herforuden boede møllersvenden Peder Larsen på gården. Endnu i 1911 er på matr.nr.5 tilknytning til møllererhvervet, idet Lars Larsen står anført med "landbrug og møller".

Sammenfattende kan folketællingerne ikke berette om noget møllererhverv før perioden 1860-1870 i Fløng.

³³ Folketællingerne 1787, 1801, 1834, 1845, 1860, 1870, 1880, 1890, 1901, 1906 og 1911 - udskrift ved Marianne Germann, Byhistorisk Samling og Arkiv, Blaakildegaard.

³⁴ Byhistorisk Samling og Arkiv i Høje-Taastrup Kommune ved Marianne German har været yderst behjælpelig med en undersøgelse af folketællingerne for bestemte husstande - gården, der senere fik betegnelsen Møllegården samt for det heraf afledte bageri i Fløng. 1787-folketællingen viste sig desværre ikke læsbar på arkivets filmsapparat.

Fløng Mølle vinteren 1994. Fot.: Malene Fischer, Københavns Amt, 15/2 1994.

Fløng Mølle II

Anden del af undersøgelsen vil gå i dybden med møllen fra 1863. Det primære mål har været at lave en kronologi over møllen fra den blev bygget i 1863 og til møllestubben rives ned i 1996 - Hvem der ejede den hvornår, hvad den blev brugt til osv. I forbindelse med disse undersøgelser fik vi, som før omtalt kontakt med Ellen Duris. Et fyldigt interview³⁵ og den store mængde dokumenter og optegnelser om slægten på Møllegården, har på denne måde gjort os i stand til at sætte personer på møllen og møllegården. Endvidere bygger denne del af rapporten på interviews med folk, der kan huske møllen eller på anden måde har relation til den.³⁶ Igennem deres udsagn skabes et billede af møllens virke i lokalsamfundet i fortid såvel som nutid.

Forbindelse mellem gård og mølle

Møllegården på matr.nr. 5 var modsat de andre gårde i Fløng en slægtsgård³⁷ med aner langt tilbage og en vel dokumenteret historie. Dette materiale er som før omtalt udgangspunktet for at forstå, hvorfor der bygges en mølle i Fløng i 1863. Følgende vil være en kort sammenfatning af slægtshistorien.

Slægten på Møllegården

Møllegården, der ikke oprindeligt bar denne betegnelse, var tilbage i 16-1700tallet fæstegård under Catrineberg gods i Sengeløse ejet af Justitsråd Lauritz Lassen. Lassen var en bondevenlig mand og ansøgte allerede i 1797 rentekammeret om lov til at give bønderne selveje. Dette blev bevilliget og Knud Olsen (1742-1801), der på dette tidspunkt var fæster på gården matr.nr. 5, kunne d. 11 juni 1797 v.h.a. et lån købe gården til selveje.

Knud Olsen blev gift tre gange og fik i alt femten børn, hvoraf ti overlevede barndommens første år. Ane Margrethe Rasmusdatter (1765-1840) blev i 1789, 24 år gammel Knud Olsens tredje kone. Knud Olsen døde i 1801 og i det efterfølgende skifte, er det tydeligt, at gårdens velstand var vokset betydeligt og der blev for første gang mulighed for at udbetale en god arv til børnene.³⁸

Som det den gang var helt almindeligt, giftede Ane Margrethe Rasmusdatter sig med det samme efter Knud Olsens død, og den nye husbond og gårdejer på matr.nr. 5 blev i 1801 Hans Larsen (1804-1843). Med indgåelsen af dette ægteskab grundlagdes den slægt, der

³⁵ Interview med Ellen Duris, Kilevangen 10, 4622 Havdrup, 5/2-1999. Interviewet af stud.mag. Mine Sylow og antropolog, mag.scient. Peter Sørenius, Københavns Amtsmuseumsråd.

³⁶ Dobbeltinterview med Else Kristoffersen, Maglehøjvej 1, 2640 Hedehusene og Hans Johannesen, tidl. Møllevej 17, Fløng, 2640 Hedehusene, 18/2-1999, interviewet af Mine Sylow; Fritz Ole Jensenius, Ligustervej 2, Fløng, 2640 Hedehusene, 26/2-1999; interviewet af Mine Sylow; Anker Vinther, telefoninterviewet 5/3-1999 af Mine Sylow.

³⁷ Ifølge Else Kristoffersen, der selv er vokset op på gårde matr.nr. 4

³⁸ Dette var der ikke tidligere mulighed for ifølge skifterne efter Knud Olsens to tidligere koner, Slægtens dokumenter.

ejede og beboede Møllegården frem til 1960.

Ane Margrethe Rasmusdatter fødte Hans Larsen to sønner, Knud i 1802 og Lars i 1804. Lars Hansen (1804-1888), den yngste søn giftede sig i 1838 med Bodil Mortensdatter (1814-1890). Bodil Mortensdatter havde arvet sin fars formue og var derfor et ganske godt parti og sammen fik de syv børn, hvor af kun ét dør. Inden denne store børneflokk blev sat i verden arbejdede Bodil og Lars som karl og pige på hans forældres gård (matr.nr. 5) i mange år. Først da det unge par truede med at købe en anden gård bøjede det gamle gårdmandspar sig og gik på aftægt i 1842, og de unge kunne overtage gården som Lars Hansen fik skøde på d. 14. 8. 1842.

Lars Hansen og Bodil Mortensdatters ældste søn Lars Larsen (1841-1932) overtog gården og møllen i 1876. Efterfølgende giftede han sig i 1878 med Ane Olsdatter (1848-1939) og de fik fire børn, hvoraf tre overlevede - Hans (-1968), Ole (-1960) og Ane (-1969). De to sidstnævnte drev Møllegården til den sælges i 1960.³⁹

*Lars Hansen og Bodil Mortensdatter u.å.
Møllebyggeren og hans kone.
Foto i slægtens eje.*

Lars Hansen og hans mange projekter

Lars Hansen (1804-1888) beskrives af sine efterkommere som en meget driftig mand, der forstod at udnytte sine muligheder bedst muligt og det er da bestemt også det indtryk man får, af slægtsbøgernes beskrivelser af tre større projekter, der kørt sideløbende med driften af slægtsgården. Nemlig opførelse og indretning af den nu museumsejede øverstestue fra 1843,

³⁹ Hans Larsen, ældste søn efter Lars Larsen og Ane Olsdatter er den, der har forstået nedskrivningen og dokumentationen af slægtens historie, en interesse hans datter Ellen Duris har overtaget.

opførelse af bageri 1856⁴⁰ og endelig opførelse af Fløng Mølle i 1863.

Opførelse af Fløng Mølle

Lars Hansen (1804-1888) underskrev d. 3. maj 1863⁴¹ kontrakten om opførelse af en hollandsk vindmølle med møllebyggeren Christian Hansen fra København. Kontrakten indeholder en detaljeret redegørelse af den kommende mølles udseende og udstyr. Møllen skulle opføres som en hollandsk vindmølle med 32 alens vingefang og 12 alens indvendig bredde. Endvidere anføres i kontrakten hvilke typer kværnsten, møllen skulle udstyres med, bl.a. ... kværn på 10 kvartet, grovkværn på 9 kvarter, melkværn på 8 kvarter, grynkværn på 7 kvarter samt en sigte af 4 alens længde. Møllebygningen krævedes tækket med fyrspån og møllebyggeren forpligtede sig til "... at opføre møllen i et og alt af god og forsvarlig materialer såvel træ som jern". Møllen skulle stå færdig 1. september 1863 og koste 4000 rdl., der skulle falde i rater. Samme år tegnes en brandforsikring, hvori møllen forsikres for 3000 rdl.⁴²

Møllens Kronologi

1863	Lars Hansen gårdejer på Møllegården lader møllebygger Christian Hansen bygge Fløng mølle.
1866-76	Møllen og bageriet forpagtes til Chr. Nielsen.
1876	Lars Larsen (søn på Møllegården) får næringsbrev som møller, og overtager møllegården og møllen.
1913	Møllen sælges fra Møllegården. Købes formentligt af Ole Peter Petersen.
1916	Ole Peter Petersen udstykker matr.nr. 5c indeholdende møllen fra matr.nr. 5b og sælger det til Olauf Larsen.
1918	Olauf Larsen udstykker matr.nr. 5d indeholdende møllen fra matr.nr. 5c og sælger til V. Lauritz Nielsen.
1918-37	Lauritz Nielsen ejer af Fløng mølle.
1932	3. juni, Møllebakken fredes
1937	Laurits Nielsen går konkurs, møllen går på tvangsauktion.
1937	Holger Mathiesen køber møllen (matr.nr. 5c+d) på tvangsauktion.
1937-61	Møllen ejes af Holger Mathiesen.
1937-46	Møllen bestyres af Howard Jacobsen

⁴⁰ Bageriet blev opført på matr.nr. 24 i Fløng by og var så vidt det kan læses ud af folketællingerne forpagtet det meste af tiden. Det ser ikke umiddelbart ud som om, at nogen fra Møllegården skulle havde stået for den daglige drift på noget tidspunkt. I folketællingerne fra 1880 nævnes Lars Larsen (1841-1932) som gårdmølle- og bageriejer, mens optællingen fra 1890 kun betegner Lars Larsen som gårdmand og møller. Bageriet må derfor være solgt fra i denne tiårige periode, men til hvem og hvornår, har det ikke været muligt at finde ud af.

⁴¹ Mølleerhvervet, der tidligere havde været et privilegium tilhørende de fæ, blev i 1852 givet frit.

⁴² Slægtens arkiver, møllekontrakt. Anker Vinther, jf. note 36, arbejdede på møllen under 2. Verdenskrig og giver følgende størrelsesforhold til sammenligning: Maglehøj mølle opf. 1885 ved Stærkende var lidt mindre end Fløng Mølle. Tjørnehøj mølle, der i dag er en motormølle (Stærkende foderstof) var på størrelse med møllen i Fløng).

- 1946 Møllen brænder 15 april.
- 1961 Holger Mathiesen sælger skødet til Alfred Larsen, der i forvejen ejer matr.nr.5a, b, e.
- 1976 Matr.nr. 5d (møllen), 5f og 5g slås sammen til 5c.
- 1992 Alfred Larsen sælger skødet til Jesper Christiansen (matr.nr. 5c) samtidig deles jordlodet og kommunen overtager en del jord.
- 1996 Møllestubben rives ned.

*Fløng Mølle u.å.
Foto: Else Kristoffersen.*

Møllen 1863-1913

Da møllen bygges i 1863 var Lars Hansen (1804-1888) 59 år og altså en ældre herre i betragtning af, at han også havde en stor gård at passe. Møllen blev da også sammen med bageriet forpagtet til møllersvend Christian Nielsen fra Ladegaardsmøllen pr. 1. april 1866 (kontrakten underskrevet i efteråret 1865), og det er et spørgsmål om møllen overhovedet har været i brug inden da. Et næringsbrev som møller lydende på Lars Hansen er heller ikke at finde blandt slægtens optegnelser.⁴³

⁴³ Slægtens dokumenter. Det er en nærliggende tanke, at Lars Hansen måske slet ikke var interesseret i selv at blive møller. Måske ville han blot ligesom med bageriet sætte en virksomhed i gang, der kunne give afkast til Møllegården uden, at han selv behøvede at være involveret. Antagelsen harmonerer med beskrivelsen af ham som en driftig mand. Det har ikke været billigt at opføre en så stor mølle, men Lars Hansen og hans

Lars Larsen (1841-1932) - Lars Hansens ældste søn, overtog som ugift gården i 1876. Samme år fik han næringsbrev som møller og blev herved den første egentlige møller i Møllegårdslægtens historie. Bageriet blev samme år forpagtet væk, så det var Lars Larsen altså ikke interesseret i.⁴⁴

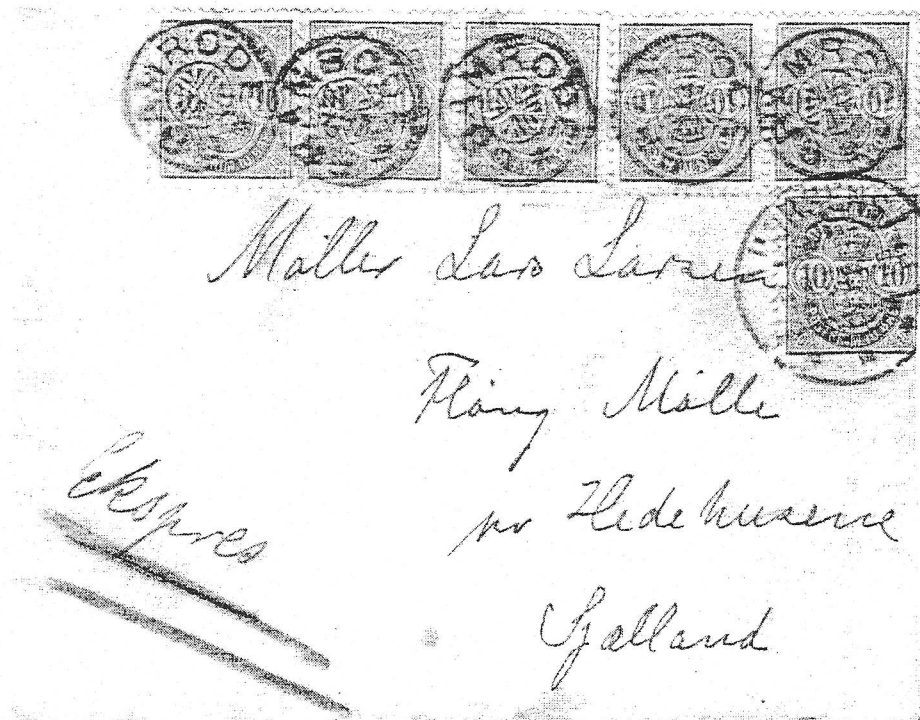
*Lars Larsen og Ane Olsdatter u.å.
Den første møller på Møllegården.
Foto i slægtens eje*

Da Lars Larsen (1841-1932) i 1878 indgik ægteskab med Ane Olsdatter (1848-1939) var han allerede en velhavende mand, hvis økonomi blev yderligere forbedret, da Ane Olsdatter arvede sin fødegård. Folketællingen fra 1880 oplyser, at Lars Larsen foruden at eje gård,

hustru havde efter sigende en del på kistebunden, og det kan tænkes, at møllebyggeriet også var en form for prestigeprojekt for at vise omegnen og de forbirejsende, at her boede en gårdmand med fremgang og succes. I slægtsoptegnelsen står der afslutningsvis skrevet om ham: "Lars Hansen blev via sin virksomhed og de stigende priser en velstående mand".

⁴⁴ Slægtens dokumenter. Selv om Lars Larsen bortforpagtede bageriet havde han af møllen en solid forretning med at levere brød til Statsbanernes personaleforretning, Vridsløselille Statsfængsel og dele af Roskilde By.

bageri og mølle i Fløng tillige ejede en mindre gård i Kallerup på 13 tdr. land og to huse i Fløng By.⁴⁵

Brev fra Hans Larsen til faderen Lars Larsen u.å.
Kuvert i slægtens eje.

Udstykninger og ejerskifte

Møllen 1913-1916

Møllegården skiller sig i 1913 af med møllen, og det formodes, at Ole Peter Petersen er den, der køber møllen.⁴⁶ Antagelsen skyldes følgende ordlyd på et skøde 1915, Tinglysningskontoret i Tåstrup:

"Undertegnede gård og mølle ejer Ole Peter Petersen af Fløng sælger og overdrager herved til bagermester C.A. Andreasen sammesteds den mig tilhørende ejendom matr.nr. 24 af Fløng by og sogn..." underskrevet d. 12 oktober 1915. Grunden til at dette skøde stadig findes på Tinglysningskontoret skyldes den servitut, der følger med skødet, at "sælgeren pålægger sin mølleejendom matr.nr. 5b af Fløng den servitut, at hverken han eller fremtidige ejere af ejendommen nogensinde må drive bageri herpå eller i nogen anden ejendom i Fløng by eller de hertil hørende jorde, og køberen pålægger matr.nr. 24 af Fløng den servitut, at hverken han eller fremtidige ejere af ejendommen nogensinde må drive møller herpå...." Ejeren af Fløng

⁴⁵ Var hans far velhavende, var Lars Larsen det ikke mindre. Af Roskilde Tidende 14. november 1928 (i anledning af Lars Larsens og Ane Olsdatters guldbrillup) fremgår det, at Lars Larsen efter 1913 var en af de højest beskattede i sognet.

⁴⁶ De konkrete oplysninger omkring møllesalget i 1913 burde være at finde på Landsarkivet. Lejre Herred som Fløng hørte under i 1913 synes at have haft manglende systematik i deres administration, hvilket ikke gjorde det muligt at finde frem til skoder og oplysninger vedrørende salget.

Mølle på matr.nr. 5b er altså i 1915 Ole Peter Petersen, om han også er det fra 1913-15 kan kun blive et kvalificeret gæt.

Møllen 1916-1918

Ole Peter Petersen udstykker og sælger i 1916 matr.nr. 5b (møllen), der ved samme lejlighed splittes op i matr.nr. 5b, som Lars Larsen (ikke sønnen på møllegården) køber, og 5c som Olauf Larsen bliver ejer af.⁴⁷

I 1918 udstykker Olauf Larsen fra matr.nr. 5c og sælger det nye matr.nr. 5d indeholdende møllen til V. Lauritz Nielsen.⁴⁸ Olauf Larsen er altså ejer af Fløng Mølle fra 1916-18. Et eventuelt skøde fra salget af møllen i 1916 og 1918 har lidt samme skæbne som det fra 1913, nemlig at forsvinde i Lejre Herreds arkiver.

Møllen 1918-1937

V. Lauritz Nielsen overtager 1918 Fløng Mølle. I 1925 installeres en motormølle, og udover møllevirksomhed drives der på møllen i perioden også stort hønseri samt salg af hønsefoder.⁴⁹

Møllen 1937-1946

På trods af de mange forskellige sidebeskæftigelser til mølleriet, gik Lauritz Nielsen fallit i 1937, og tingbogen fra Tinglysningssretten i Tåstrup oplyser, at Holger Mathiesen overtog skødet på matr.nr. 5c og 5d den 15. juli 1937. I følge Roskilde Dagblads reportage i forbindelse med branden den 15. april 1946 var Holger Mathiesen ejer af "Fouragefirmaet Holger Mathiesen" i København. Da møllen brændte var den bortforpagtet til møller Howard Jacobsen, Ny Fløng.

Møllen brænder

Fløng mølle brændte mandag d. 15. april 1946 lige over middag. Else Kristoffersen, hvis forældre ejede gården på matr.nr. 4a, husker branden således. "Det var lige over middag, for min far havde lige lagt sig for at sove til middag, da min mor, der var ved at lukke et vindue råber, at møllen brænder"⁵⁰.

Brandens voldsomhed fremgår af de fotografier, Else Kristoffersen nåede at tage under branden. På trods af folks ihærdighed med at få slukket ilden, varede det ikke længe før møllen var brændt helt ned. Roskilde Dagblad gav samme dag denne rapport: "Et Kvarter over Kl. 13 opdagede forbigående, at det røg ud af Hatten paa Fløng Mølle,..., og kort efter stod Møllen i lys Lue.... Imidlertid var den gamle Mølles Skæbne beseglet; skønt Bygningen overdængedes med Vand, lykkedes det ikke at standse Ildens Hærgen, og pludselig saa de mange Tilskuere, der var mødt op, til deres Forfærdelse hele Møllen styrtede

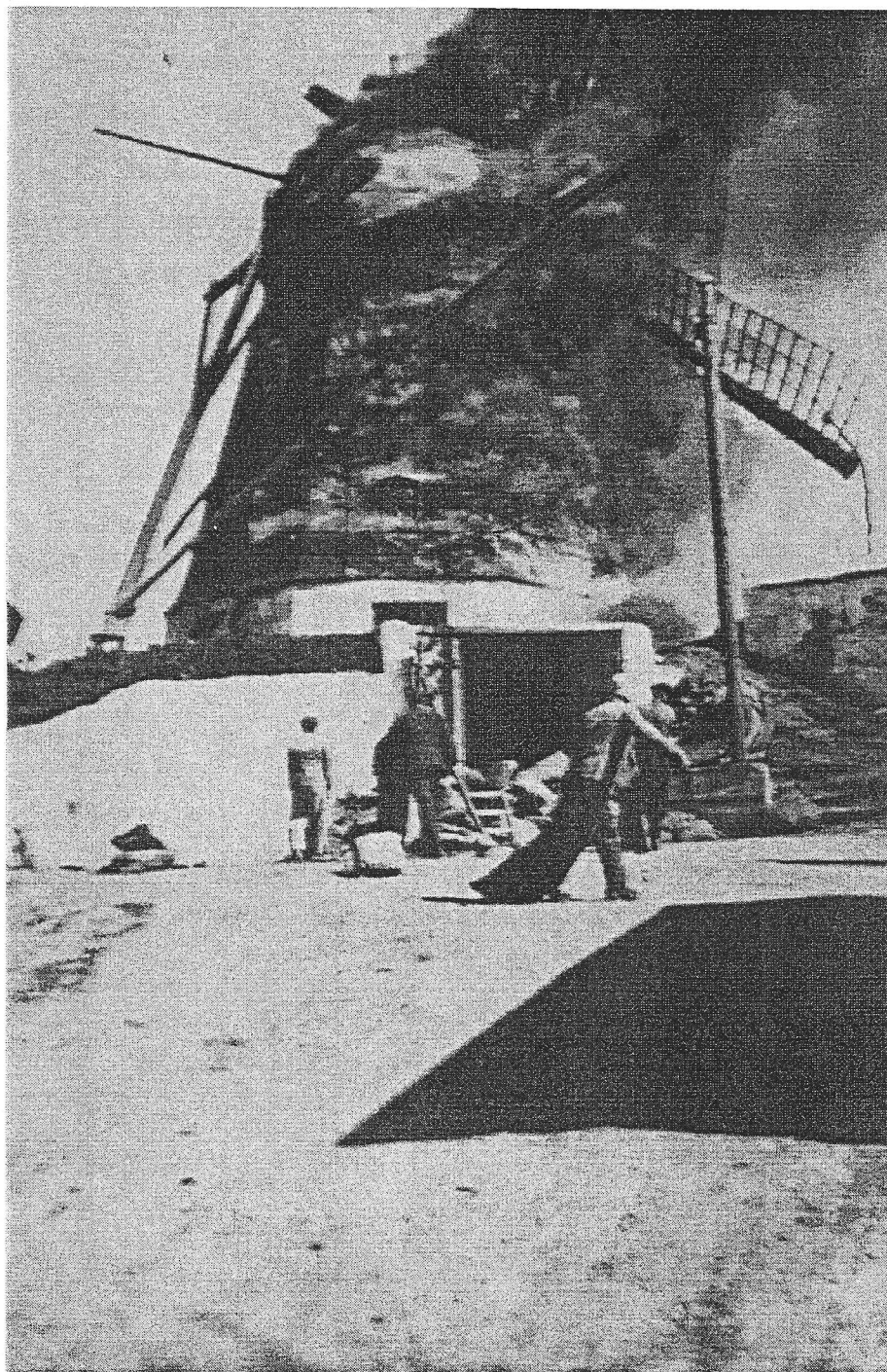
⁴⁷ Kilde: Kort- og Matrikelstyrelsen.

⁴⁸ Kilde: Kort- og Matrikelstyrelsen.

⁴⁹ Træk af Fløng sogns historie del 4, af Aksel N. Bak, Årsskrift Høje-Taastrup Kommunes Lokalhistoriske Arkiv 1986, s. 33.

⁵⁰ Jf. note 36.

sammen... I løbet af en Times Tid var Møllen brændt ned..."⁵¹ Hvad der forårsagede branden melder historien ikke noget om.

*De første minutter.
Fløng Mølle i brand 15-4-1946.
Foto: Else Kristoffersen.*

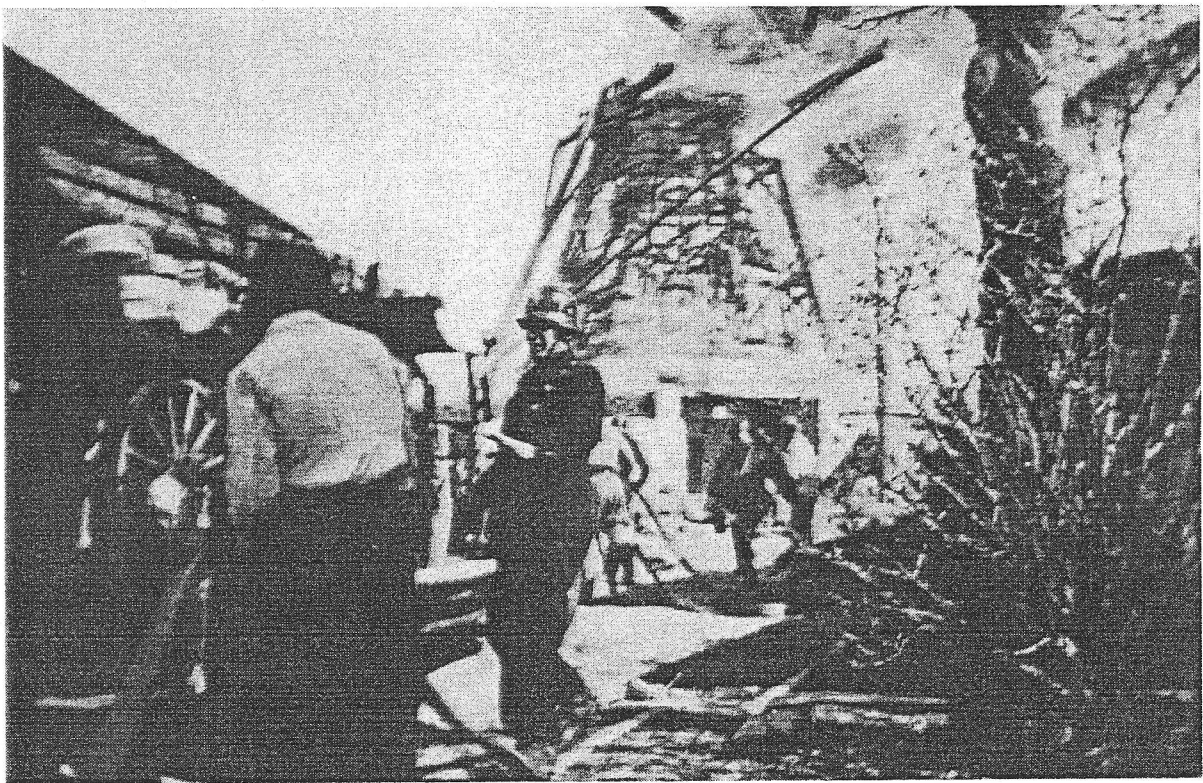
⁵¹ Roskilde Dagblad 15. april 1946.

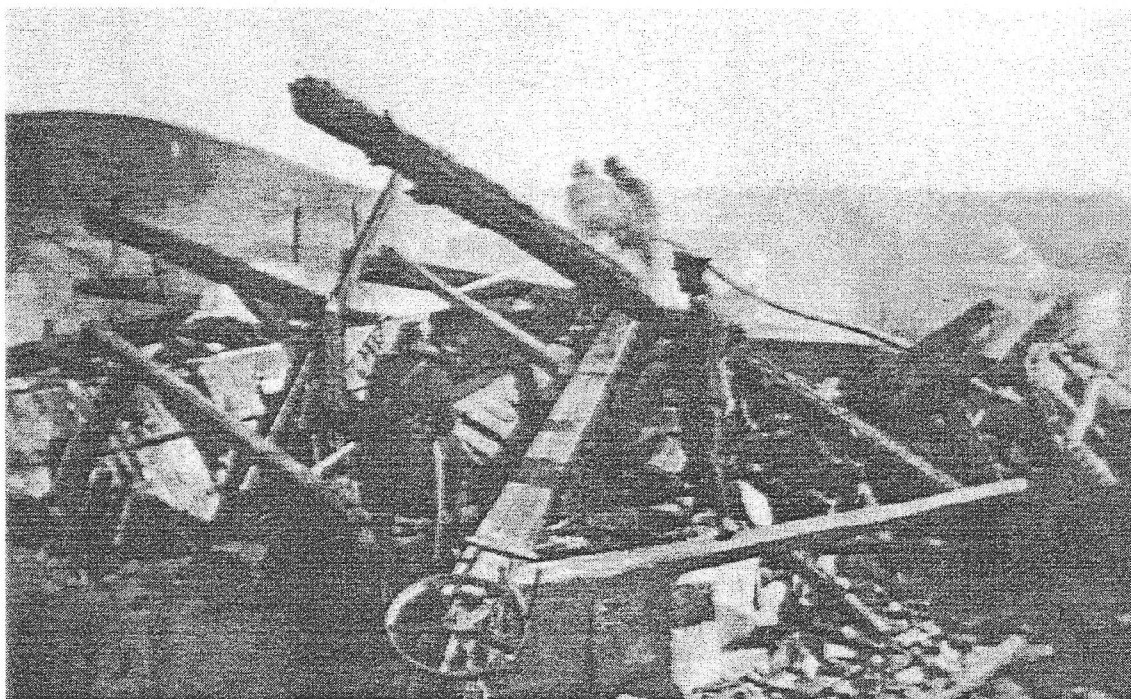
*Møllen brænder 1946.
Foto: Else kristoffersen.*

*Brandmænd og tilskuere. Møllen brænder 1946.
Bemærk CBU'erne i uniformer fra Besættelsen.
Foto: Else Kristofferen.*

*Situations billede Fløng mølle den 15-4-1946.
Foto: Else Kristoffersen.*

*Resterne af Fløng Mølle efter slukning af branden den 15-4-1946.
Foto: Else Kristoffersen.*

*Fløng Mølle i ruiner 1946.
Til højre Ole Larsen, sidste søn fra Mollegården.
Foto i slægtens eje.*

"Møllen" 1946-1961

Af møllen fra 1863 var der ikke meget tilbage efter branden, men Holger Mathiesens firma opførte møllestubben og vedligeholdte den og området de følgende år. Selve mølledriften fortsatte med en motormølle.

"Møllen" 1961-1996

Den 12. oktober 1961 sælger Holger Mathiesen skødet på "møllen" til Alfred Larsen.

I 1976 bliver matr.nr. 5d, 5f og 5g slået sammen til 5c.

Den 20. juli 1992 sælger Alfred Larsen skødet matr.nr. 5c til Jesper Christiansen, der stadig er ejer, der er her tale om grunden beliggende på Møllevej 26. I forbindelse med overtagelse af skødet afstår Jesper Christiansen 1509 m² til Høje Tåstrup kommune, hvilket omtrent halverer matr.nr. 5c. Arealet lægges til det jordstykke som kommunen overtog d. 18 april 1975 (matr.nr. 5ln, der var en udstykning fra matr.nr. 5). Det kommunale grundstykke er i 1992 dermed forøget til 37.267 m².

Motormølleriet menes at ophøre med Holger Mathiesens salg af grunden i 1961. Møllestubben fjernes den 5. juli 1996.

Livet i og omkring møllen 1918-1946

Følgende beskrivelse er lavet på baggrund af interviews med og overleveringer fra folk, der kan huske møllen.

I Roskilde Tidende den 25. juli 1969 beretter Ingrid Jørgensen, datter af Lauritz Nielsen:

"Bønderne kom hertil fra Fløng, Marbjerg og Soderup (Soderup mølle brændte d. 19. april 1916). Far malede byg til grisene, valsede havre og leverede hvedemel til bageriet i Fløng (nu Nørrekær 9). Ofte stod han op ved midnat for at se, om der var vind. Og blæste det godt, arbejdede han tit til langt ud på natten. Omkring 1925 fik vi installeret en motor, så vi også kunne arbejde i stille vejr... Ved siden af mølleriet havde far et stort hønseri, og møllen var en søgt leverandør af sundt hønsefoder".⁵²

Else Kristoffersen og Hans Johannesen, begge barnefødt i Fløng i 1920'erne, beretter, at der var tale om et temmelig stort anlagt hønseri. Else Kristoffersen fortæller således:

"Det var en stor forretning, der var ansat 2 hønse drenge, der boede i møllehuset til at samle æg ind og lignende. Denne indsamling var ganske avanceret, hønserne havde numre og man skrev op, hvor mange æg hver høne lagde osv. Hønse drenge kom vist nok fra et drengehjem".

Else Kristoffersen nævner som Ingrid Jørgensen også salg af hønsefoder til de hønserier, der ikke selv havde mølle eller kværn.

⁵² Aksel N. Bak: Træk af Fløng sogn historie del. 4, s. 33. Årsskrift 1986, Høje-Taastrup Kommunes Lokalhistoriske Arkiv.

Kørsel til møllen

Al trafik til møllen forgik af Møllevej op forbi Møllegården, for anden vej fandtes der ikke. Møller Lauritz Nielsen havde i perioden 1918-1937 så mange bibeskæftigelser udover møllevirksomhed, at man kan tolke det som, at den traditionelle mølledrift var for nedadgående som erhverv. En sådan antagelse har dog ikke entydigt kunne bekræftes af de interviewede. Ellen Duris husker fra sine ferier på Møllegården, at der passerede en masse vogne forbi gården på vej op til møllen. Hans Johannesen der boede på Møllevej og Else Kristoffersen fortæller, at bønderne kom kørende med deres hestevogne, hvorpå de havde sække med korn, men i den tid de kan huske, var det ikke sådan, at der var en voldsom trafik op til møllen, men en hestevogn i ny og næ. Else Kristoffersen, hvis forældre ejede gården ved siden af møllegården (matr.nr. 4a) husker, at de selv sendte korn til maling. Anker Vinther, der arbejdede på møllen et par år under krigen, husker en vældig trafik til møllen fra Fløng og omegn, og at møllen var i brug hver dag. "Foruden at få malet på møllen kom man også fra de fleste gårde, for at købe grisefoder, da næsten alle havde grise på det tidspunkt". Vi har ingen statistik over møllens virke og konklusionen må være, at nok har driften været faldende i forhold til velmagtsdagene, men mens Lauritz Nielsen var møller, var der stadig gang i forretningen, omend mølleriet krævede binæringer.

Møllen i funktion

Det er de færreste beboere i Fløng, der har oplevet møllen i funktion eller har erindringer herom. Anker Vinther, der er en af de få, fortæller: "Når man kom ind i stubben var der et lille rum, et kontor, hvor mølleren sad og skrev regning på det, man kom med eller købte. Når man kørte vognen ind i stubben var der en lem i loftet over den, hvor man hejste sækkene op med jern kæder".

Såvel Else Kristoffersen som Hans Johannesen beretter, at vindmøllen var et yndet sted for børnene at komme. Hans Johannesen mindes, hvordan han som barn ofte var inde i den og se på hele mekanikken. Else Kristoffersen havde bare stået udenfor. Else Kristoffersen fortæller videre, "det larmede godt, når møllen var i gang. Hestevognene kørte ind under omgangen, kornsækkene blev hejst op, og jeg mindes, at jeg tit tænkte på, om rebet nu også kunne holde. Når kornet var malet kom det ud i den anden ende". Hans Johannesen husker, at når møllen (hatten) skulle vendes op mod vinden, blev der sat gang i det store spil, hvilket heller ikke gik stille af.

Fritz Ole Jensenius⁵³, der interviewede Niels Andersen fra Østergård i anledning af dennes 100 års fødselsdag, genfortæller om livet på møllen: "Niels Andersen kørte med korn til Fløng mølle, og fortæller, hvordan man kørte ind i porten, hvorefter en jernkrog kom ned og hejste sækkene op til det øvre stokværk. Så kom man tilbage senere og fik sit korn med hjem eller også fik man noget andet til foder."

Anker Vinther husker fra sit arbejde under krigen, at man malede bygmel på møllen, da det ikke var muligt at skaffe hvede. Under krigen var der udover forpagteren Howard Jacobsen ansat to mand, hvoraf Anker var den ene.

⁵³ Viceinspektør på Fløng skole, med stor interesse for lokalhistorie.

Motormøllen efter 1946

Mølledriften på Møllebakken forsvandt ikke med vindmøllen. Fritz Ole Jensenius: "Ved siden af møllen lå der allerede inden den brændte noget de kaldte stampemøllen. Den lå i et motorhus til højre for møllen og indeholdte en osende dieselmotor, der leverede drivkraft til kværnen i vindstille vejr". Denne motormølle brændte også et par gange, men blev modsat vindmøllen bygget op igen blot endnu større for hver gang.

Hans Johannesen og Else Kristoffersen fortæller også om denne mølle. Selv om den modsat den gamle mølle var lukket helt inde, så man ikke kunne se, hvad der foregik, havde den især hos børnene i Fløng en høj stjerne. Hans Johannesen fortæller, at møllen havde en stor kværn, der kunne male alverdens ting til mel. Langvejsfra kom der vognlæs med småkager, store plader lakrids og andet godt, hvis udformning ikke lige var som det skulle være, og derfor skulle formales, og han erindrer, at hans børn i 50'erne tit kom hjem med noget, de havde tiltusket sig oppe ved møllen.

Øverstestuen og livet på møllegården

Af Lars Hansens (1804-1888) store projekter var opførelse og indretning af øverstestuen på Møllegården det første, og den er modsat møllen stadig bevaret. Fortællingen om denne pragtstue, der nu befinder sig i Nationalmuseets magasin, er med til at belyse Møllegårdens position og formåen ved indgangen til den periode i slægtens historie, hvor møllen blev kronen på værket.

Øverstestuen

Efter at Lars Hansen (1804-1888) og Bodil Mortensdatter (1814-1890) i 1842 havde overtaget Møllegården, lod de i 1843 en øverstestue opføre.⁵⁴ Som det ses på billederne blev der ikke sparet på noget, da det nye par skulle sætte deres præg på slægtsgården både overfor samtiden, men bestemt også for eftertiden, hvilket indskriften over døren LHS - BMD 1843 også vidner om.

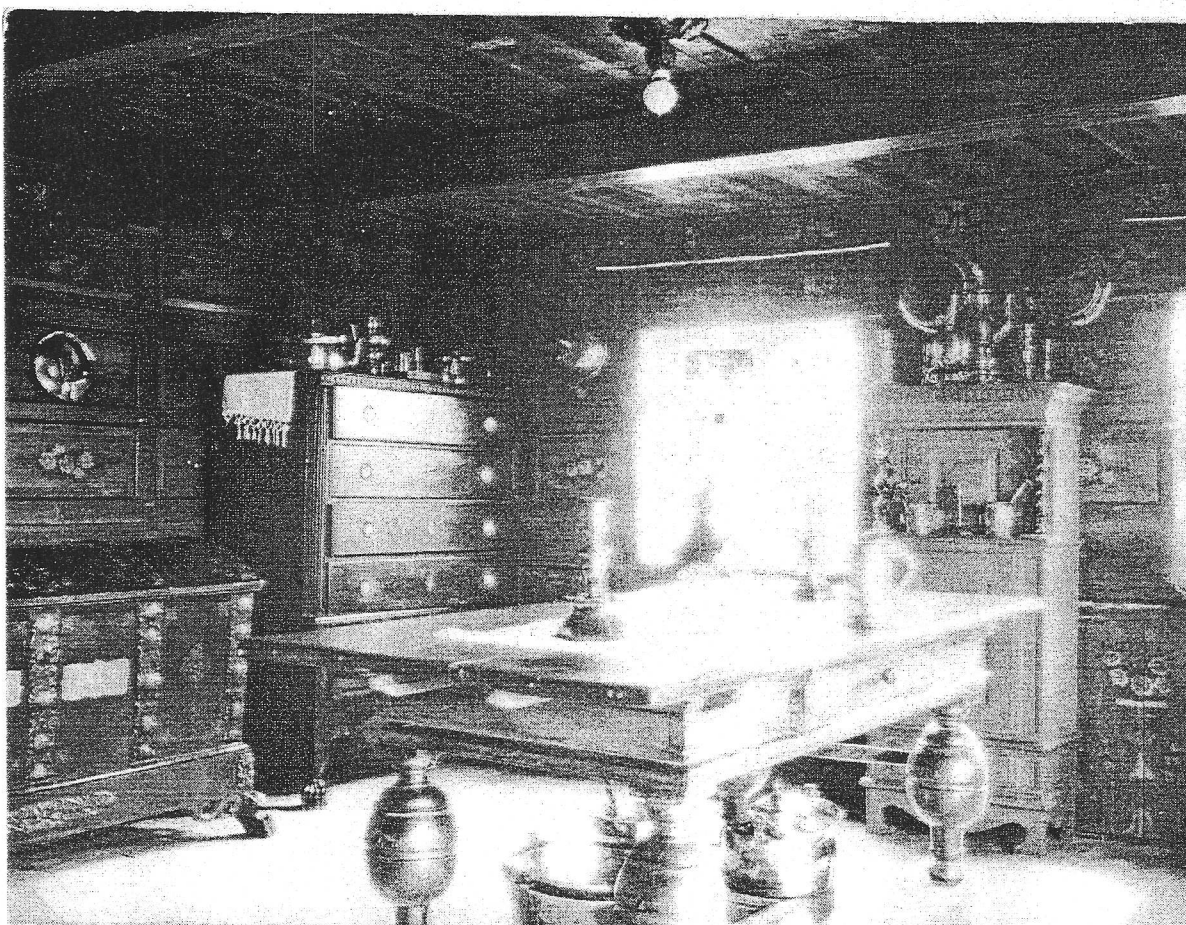
I følge familietraditionen blev øverstestuen dekoreret af en omvandrende håndværker, Lars Hansen mødte på landevejen. At den var noget ganske særligt, vidner Nationalmuseets store interesse om. Allerede fra 1928 var museet opmærksom på og interesseret i stuen med de malede paneler, men først i 1959 fik man lov at nedtage den og hjemføre den til museet, hvor den endnu i dag ligger gemt i magasinerne. Den har endnu ikke været udstillet, hvilket man kun kan beklage, når man ser billeder af den og læser beskrivelser som f. eks. denne af Peter Michelsen i "Fra Københavns Amt 1960":

"Det panel, dekorationen er malet på, er af fyrtræ og består af et rammeværk med talrige fyldninger.... Bundfarven i de yderstliggende dekorationer er blågrøn, og de profilerede kanter af rammestykkerne rundt om hver enkelt fyldning er røde. Den egentlige dekoration er anbragt centralt på hver fyldning. Den består af grupper eller buketter af brogetmalede blomster i temmelig

⁵⁴ En øverstestue er den fine stue, der kun bliver brugt ved særlige lejligheder og gilder. Ellers bruges den mest til opbevaring, hvilket de mange kister også vidner om. Øverstestuer var gerne meget smukt og dyrt indrettet og udsmykket og har været ganske udbredt på langt de fleste bøndergårde rundt om i Danmark også langt tidligere end denne.

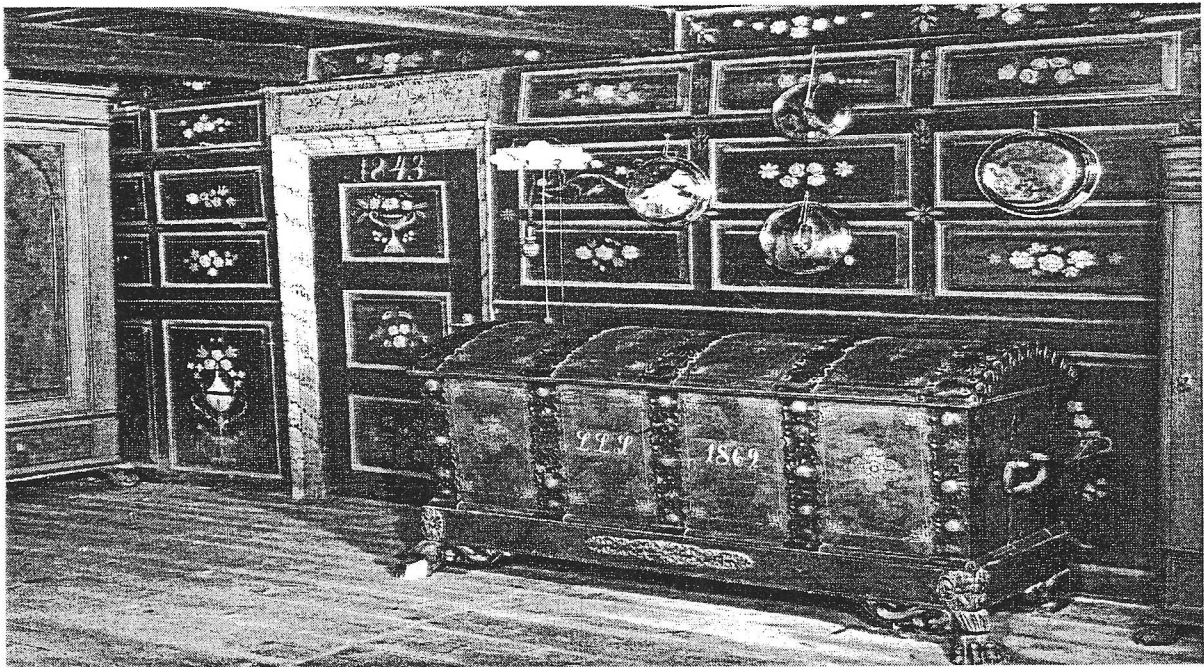
naturalistisk fremstilling. Her er lyserøde roser, gule tulipaner, hvide og gule liljer, endvidere i mindre antal en del andre arter, heriblandt liljekonvaller. Tilsvarende blomster er i felterne lige under loftet delvis arrangeret i guirlander og på loftet i en stor krans i hvert fag mellem bjælkerne. Her er blomsterdekorationerne kombineret med en rød skabelonmaling, der forestiller stilerede bladranker og blomster, Blomsterne optræder ikke blot i buketter og guirlander, men også sat i vaser, som har fået forskellige og ofte, ikke mindst på de store fyldninger forneden, ganske fantasifulde udformninger, der dog alle er tydelige produkter af tidens klassicistiske smag".⁵⁵

På de næstfølgende sider følger eksempler på øverstestuens udsmykning, dels i familiefotografi fra 1926, dels fotografier fra Nationalmuseets hjemtagelse af øverstestuen 1959.

Øverstestuen i Fløng Møllegård 1926, foto i privateje.

⁵⁵ Peter Michelsen: Fløng Møllegårds øverstestue. Fra Københavns Amt 1960, s. 8-10. Roskilde 1961.

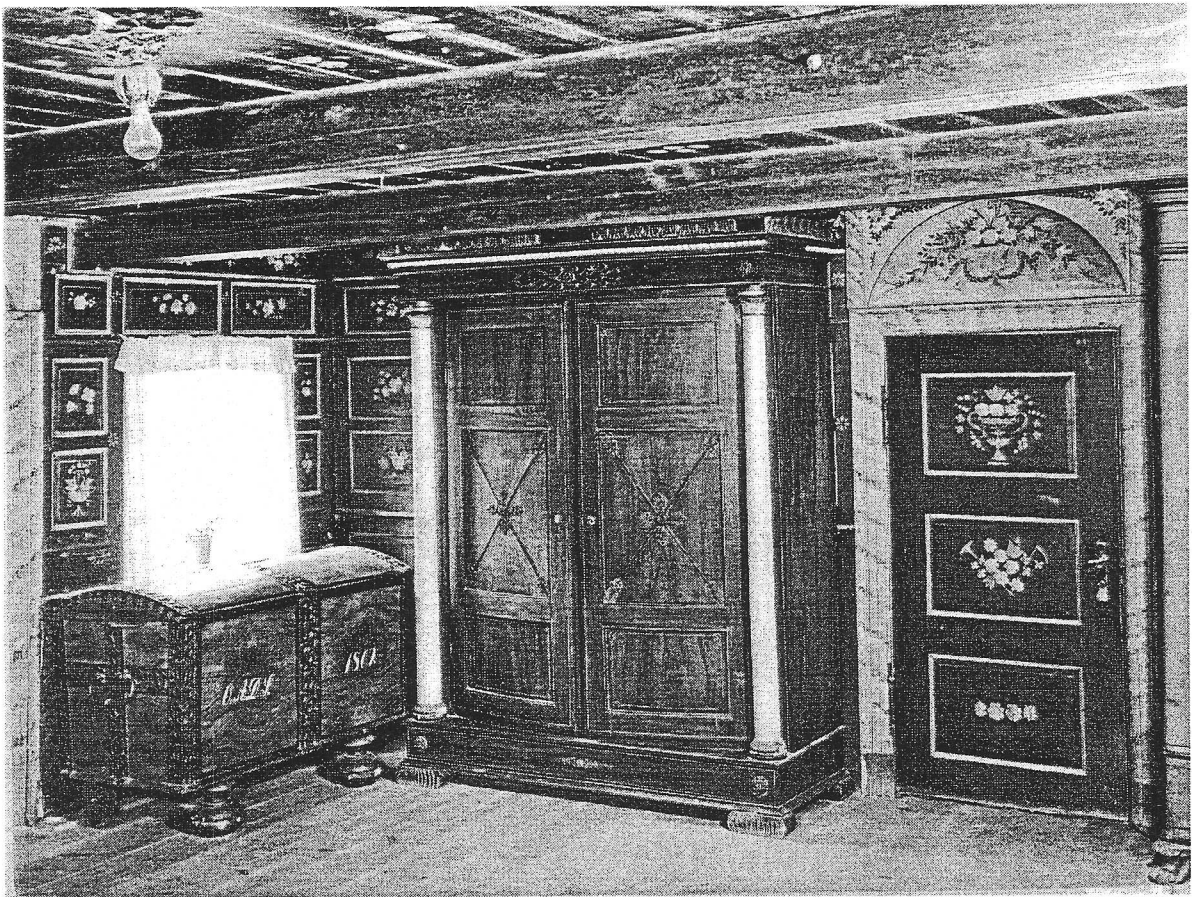

Øverstestuen i Fløng møllegård.

Initialerne LHS og BMD skimtes over døren sammen med årstallet for dekoration og indretning 1843.

Foto taget i forbindelse med Nationalmuseets overtagelse i 1959.

Foto i slægtens eje.

*Øverstestuen i Fløng møllegård.
Foto taget i forbindelse med Nationalmuseets overtagelse i 1959.
Foto i slægtens eje.*

Øverstestuen i brug

Ellen Duris, hvis farbror og faster var de sidste i slægten, der beboede møllegården, kan huske, at det på hendes fasters tid skete, at der kom nogen, der gerne ville se øverstestuen. Den blev opfattet som lidt museumsagtig og fasteren fortalte gerne om de gamle ting og de gamle håndarbejder (hedebo-syningen).⁵⁶

Fløng Møllegård fra havesiden o. 1893.

I døren Ane Olsdatter og Lars Larsen og yderst til højre deres tre børn Ane, Ole og Hans Larsen.

Bemærk møllen yderst til højre.

Foto i slægtens eje.

⁵⁶ Ellen Duris, jf. note 35.

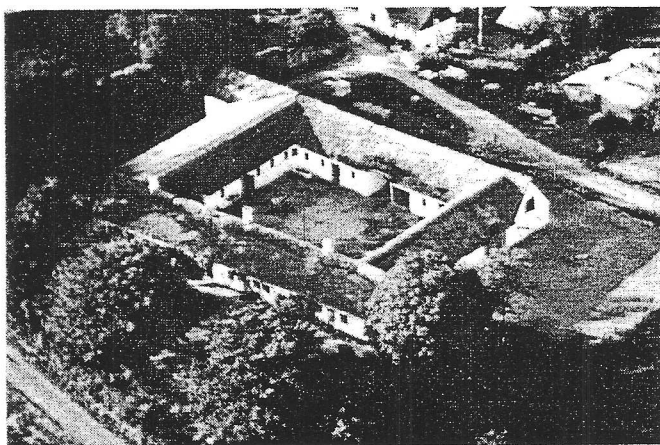
Ellen Duris erindrer, at øverstestuen primært blev brugt til fint og ellers til opbevaring af linned mv. i de store kister, hvoraf en del sammen med stuens paneler blev overgivet til Nationalmuseet. Store fester som høstgildet blev holdt i øverstestuen, hvor der var plads til mange mennesker. Middagen efter dåben af Ellen Duris' såvel som hendes søsters førstefødte blev også indtaget i øverstestuen. En af grundene til at den ikke blev brugt så tit var, at den ikke kunne varmes op, men til jul så man stort på denne mangel. "Vi holdt i hele min (Ellen Duris) barndom jul i Møllegården. Juletræet var placeret i øverstestuen. Der var ingen varme deroppe, men så fyrede Faster godt i kakkelovnen i mellemstuen og lukkede døren op, og så gik vi derind (i mellemstuen) bagefter".

Den fine stue kom med årene til at stå i voldsom kontrast til resten af gården. Ellen Duris fortæller: "Vand og afløb var der kun i bryggerset ved siden af køkkenet. I bryggerset var der uhyggelig koldt om vinteren, og ofte var vandhanen frosset, så der måtte hentes vand i stalden. De meget kolde vintre i 40-erne måtte de hente vand i junger på vandværket både til dyrene og husholdningen".⁵⁷

Møllegården

Børnene i Fløng brugte i første halvdel af 1900 tallet Møllegården som et slags fristed. Else Kristoffersen og Hans Johannesen beretter, hvordan Møllegården var et sted man kom som barn:

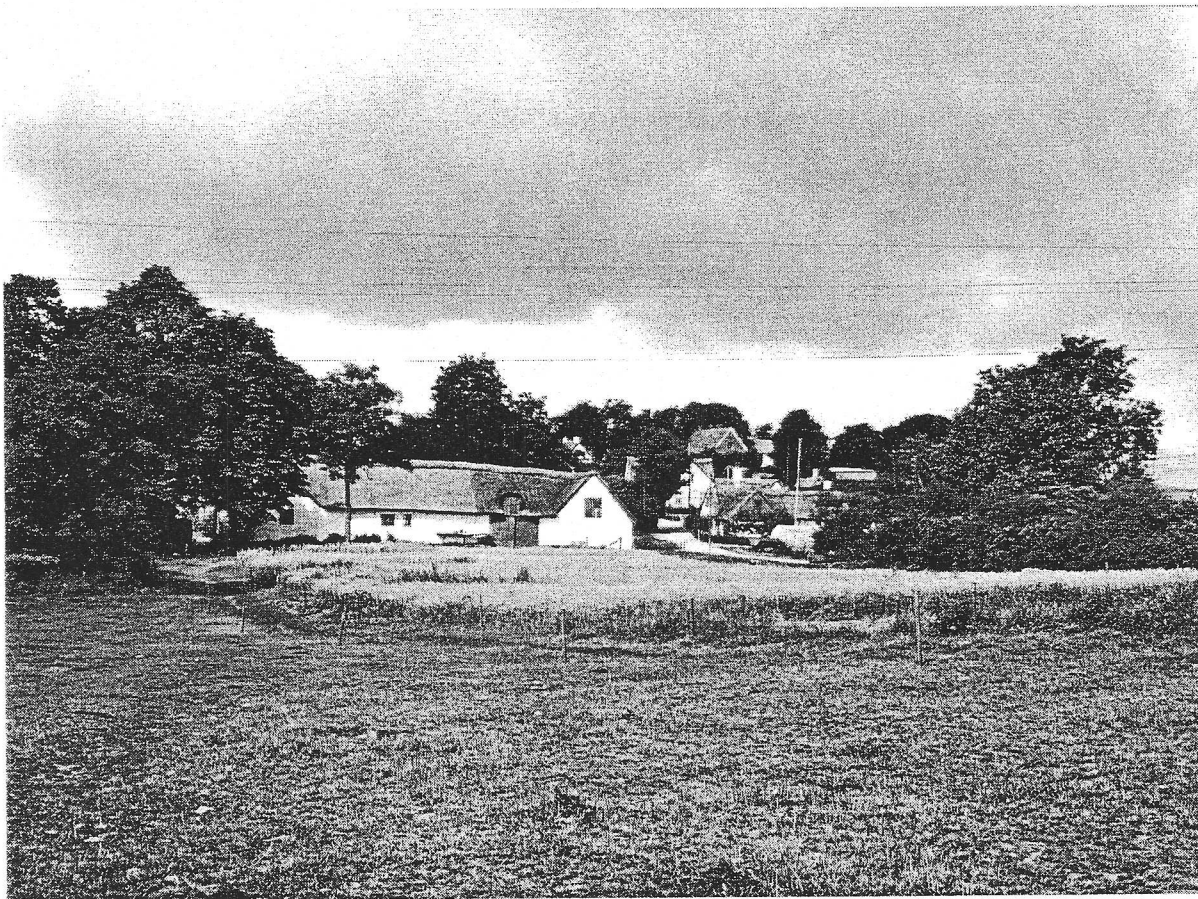
"Her kunne man få lov at færdes alle de steder og gøre alle de ting, man ikke måtte på de andre gårde. De arbejdende på gården havde altid børn omkring sig, man legede i halmstakkene og hjalp lidt til engang imellem, især de store drenge. Her var en masse for nysgerrige børn at beskæftige sig med og da Ole Larsen, Ellen Duris farbror, med årene led så meget af gigt, at han ikke kunne komme så langt omkring, kunne børnene færdes næsten frit, hvis blot de gav en hånd med en gang imellem".⁵⁸

*Luftfoto af Fløng Møllegård u.å. Øverst i billedet Møllevej mod Møllen.
Foto i slægtens eje.*

⁵⁷ Ellen Duris: Livet på Fløng Møllegård 1937-1960. Havdrup 1999. Upubliceret manuskript.

⁵⁸ Interview, jf. note 36.

*Møllegården set fra øst u.å.
Foto i slægtens eje.*

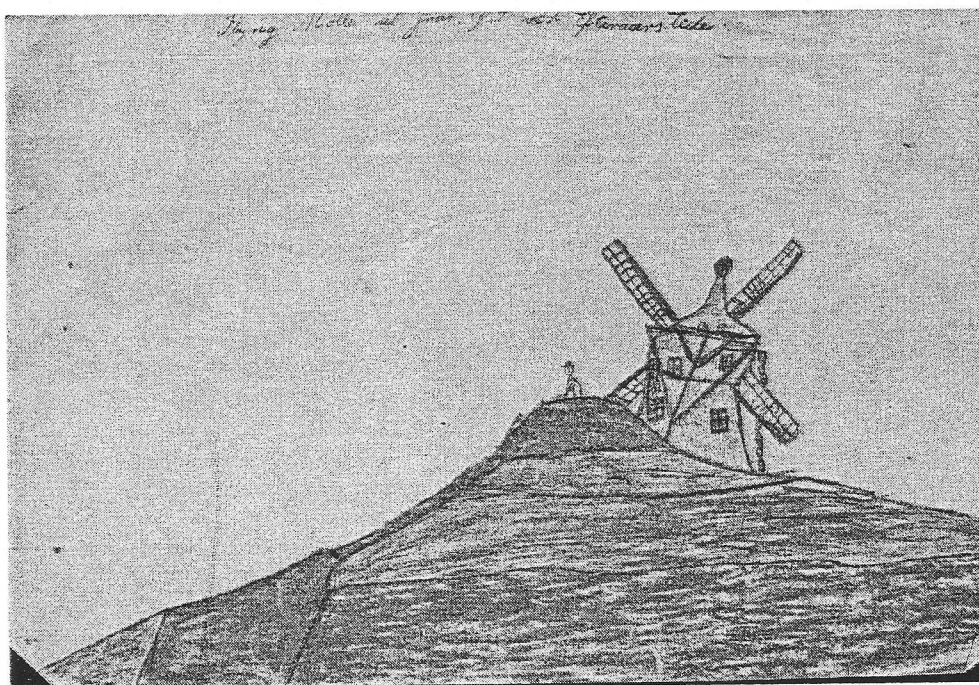
Møllebakken

I Fløng sogn er der kendskab til fem sløjfede stendysser fra yngre stenalder og fem nedlagte gravhøje fra i hovedsagen ældre bronzealder. Bavnehøj eller Møllebakken som den er bedre kendt som, er sammen med Maglehøj mellem Fløng og Marbjerg de to eneste oldtidsgravhøje, der stadig er tilbage i Fløng sogn. Møllebakken for enden af Møllevej er med sine 42 m. over havets overflade områdets højeste punkt, hvilket fra toppen i godt vejr giver en fantastisk udsigt over området. Gravhøjen fredes i 1932, da den er et synligt fortidsminde.

Brugen af Møllebakken

Det var ikke kun møllen, der tiltrak børnene fra Fløng. Selve bakken fungerede også som en slags legeplads. Else Kristoffersen påpeger, at der ingen institutioner var i Fløng i 1920-30'erne. Mange børn søgte derfor sammen på Møllebakken for at lege. Anker Vinter fortæller:

"Om foråret og sommeren var det et yndet udflugtssted for børnene og om vinteren kælkede de fra den. Nedenfor Møllebakken lå der en stor eng, mølleengen, den stod under vand om vinteren, og så kælkede man oppe fra toppen af Møllebakken og nedover alle de bump, der var på bakken og landede til sidst ude på isen".⁵⁹

"Fløng Mølle set fra Øst ved Efterårstide"
Tegnet af Hans Larsen (Ellen Duris' far) o. 1890.
Tegning i slægtens eje.

⁵⁹ Anker Vinther, interview; jf. note 36.

Else Kristoffersen og Hans Johannesen kan tilføje, at man stod på skøjter på den tilfrosne eng.

At trille påskeæg til påske var en anden tilbagevendende begivenhed på Møllebakken. Ellen Duris fortæller:

"Det var ikke kun børnene fra møllegården, der trillede. Faster kogte æg, så de blev farvede, så fik vi dem og gik op og trillede. Det gik ud på, at man skulle kunne trille så mange gange som muligt inden ægget gik i stykker når det hoppede ned af bakken,....., og så spiste vi dem vist nok, hvis de ikke var gået helt i smadder".⁶⁰

Else Kristoffersen og Hans Johannesen nikker også genkendende til denne skik og tilføjer, at det ikke var noget organiseret, men man kendte jo hinanden og mødtes derfor.

Alle de adspurgte bekræfter, at Møllebakken var et sted, man gik op på for at nyde udsigten og den blev derfor stedet, hvor man ofte mødtes. Hans Johannesen og Else Kristoffersen føjer dog til, at det ikke var her, de unge mennesker mødtes i skumringen, for det gjorde de i det store kryds eller i forsamlingshuset/ idrætsforeningen.

I 1920'erne var der bag møllen på højens østside en skydebane, hvor skytteforeningens medlemmer fra en lille bygning, kaldet soldaterhuset, optrænedes færdighed i riffelskydning.⁶¹

Fløng Mølle i dag - møllen og møllestubbens betydning for beboerne i Fløng

De, der kan huske møllen, mens den endnu eksisterede, omtaler den som meget stor og et værdigt vartegn for Fløng. Et anlæg man sammen med kirken lagde mærke til, når man kom kørende ind mod Fløng.

Læserbrevene fra nedrivningsperioden påpeger, at møllestubben på trods af at være et relikv af den gamle mølle besad samme funktion og betydning. Else Kristoffersen og Hans Johannesen mener ikke, at oprørskheden over nedrivningen skyldtes folks kendskab til, at Møllebakken og møllen skulle have rødder tilbage til 1259. De mener, at folks viden er knyttet til møllen fra 1863. Folks utilfredshed skyldes, at man ved at nedrive stubben har fjernet resterne af Fløngs vartegn, og at begrundelsen var, at den ikke var vedligeholdet nok til at blive stående (Hans Johannesen). Stubben var ifølge de interviewede "et symbol på den prægtige mølle", som mange af de ældre i omegnen har en klar erindring om.

Møllestubben og den yngre generation

For tilflytterne og for generationen efter 1946 havde stubben også betydning. I skolen har den været brugt til at fortælle "om Fløng i gamle dage". Som Fritz Ole Jensenius udtrykker det: "Møllestubben var et af de få vartegn, der var tilbage som bevis for, hvad der havde været før, at Fløng var en landsby. Derfor havde tilflytterne også en tilknytning til den, selv om de

⁶⁰ Ellen Duris, interview, jf. note 35.

⁶¹ Aksel N. Bak: Træk af Fløng sogns historie; del 4, s. 33; 1986; Årsskrift Høje- Taastrup Kommunes Lokalhistoriske Arkiv.

aldrig har set den. Nu er der kun kirken tilbage" Han henviser endvidere til, at selve højen har været med til at skabe en bevidsthed om møllens eksistens. "Den er et markant punkt i Fløng, og når folk er gået derop for at nyde udsigten, har de jo ikke kunnet undgå at lægge mærke til stubben. For selv om den ikke havde vinger på, var det tydeligt for folk, at her havde der ligget en mølle, og på den måde har stubben haft stor betydning". Fritz Ole Jensenius giver også en mulig forklaring på, hvorfor man fra kommunens side ikke har set noget problem i at rive stubben ned uden først at spørge befolkningen: "At man har fjernet stubben til trods for den store betydning viser meget godt, at folk der ikke har nogen tilknytning til Fløng, ikke har kunnet forstå den store betydning sådan en ruin kan have haft".

Tilflyttere til Fløng kom hurtigt til at føle sig som fløngere og i hvert fald ikke som hedeboere på trods af den korte afstand mellem de to byer. I søgningen efter den lokale identitet indgik Fløng Mølle som et væsentligt element.

Sammenfatning

Nærværende rapport om møllen, Møllebakken og mølestubben i Fløng har først og fremmest kunne svække "myten" om, at der skulle have været kontinuerlig mølledrift på Møllebakken/Bavnehøj siden 1259, hvor en dansk vindmølle overhovedet første gang nævnes i kilderne. Et stort antal kilder har været opsøgt og gennemgået i nærværende undersøgelse, men ingen andre steder end Danmarks Riges Breve, 1259, har det været muligt at finde vidnesbyrd om en mølle i Fløng før 1863.

Fløng Mølle opført af gårdejer Lars Hansen anno 1863, brændt 1946 og endeligt nedrevet 1996. Ved hjælp af en rig slægtshistorie knyttet til Møllegården (matr.nr. 5) har det været muligt at se møllen i en større sammenhæng. Med afsæt i møllerslægtens dokumenter gives et kvalificeret bud på, at opførelsen af en så stor mølle skyldes stor driftighed, måske trang til at skabe et monument over en slægtsgård i fremdrift. Knyttet til slægtsgården og de andre aktiviteter, der udføres i samme periode som møllen bygges - øverstestuen og bageriet - er der således mulighed for at forstå møllen i et større perspektiv.

Fløng Møllegård og Mølle - fra fæstegård til parcelhuskvarter

Hedeboegnen var generelt rigtig god landbrugsjord og følger man en enkelt fæstegård (matr.nr. 5) fra den i 1797 blev købt til selveje og op igennem tiden er det tydeligt, at gårdens værdi øges ganske betydeligt. Møllegården er et slående eksempel på et driftigt landbrug, indtil udviklingen med tiden løber fra gården og den sælges i 1960.

Mølleerhvervet blev givet frit i 1852, og på trods af mange møller i Sømme herred afskrækkede det ikke gårdejer Lars Hansen fra i 1863 på egen grund at opføre møllen, der med tiden skulle blive et vartegn for Fløng. At Lars Hansen også var ejer af bageriet i Fløng, vidner om hans mange gøremål og position i lokalsamfundet. En gårdejer var ikke nødvendigvis bare gårdejer.

Møllen solgtes fra møllegården i 1913, måske et udtryk for fremsynethed. De nye ejere måtte i hvert fald indtil møllen brænder i 1946 ty til forskellige binæringer som hønseri, foderproduktion og lignende for at få det til at løbe rundt. Installering af motormøllen kan i den forbindelse tolkes som, at tiden var ved at rinde ud for den gamle mølle. Motormøllens fortsatte eksistens efter at vindmøllens brand i 1946, kan ses i forlængelse af ovenstående og i

relation til områdets udvikling fra landbrug mod mere og mere industri. Modsat vindmøllen genopbyggedes motormøllen hver gang den brændte, blot større for hver gang - sikkert for at klare tidens krav om større effektivitet. I dag er begge møller borte og de oprindelige gårde i Fløng alle udstykket til parcelhuse. Fortsætter man denne tankebane, kan man på et symbolsk plan se nedrivningen af møllestubben som landbrugets endelige død - Og som enkelte vil frygte: landsbyens død. I udviklingen fra fæstegård til i dag, har Møllegården, dens slægt og Møllen været med til at præge Fløng og det omgivende samfund. Dens rolle er formentlig ikke helt udspillet endnu.

